

Arxiu històric FUNDACIÓ JAUME BOFILL

El futur de l'esquerra a Catalunya

Ajuntament de Girona

OCTUBRE 1984

FUNDACIÓ
Fundació
JAUME
Jaume
BOFILL
Bofill

EL FUTUR DE L'ESQUERRA A CATALUNYA

«Pensem que Catalunya necessita una reflexió col·lectiva sobre el present i el futur de l'esquerra que no es tanqui en una discussió estrictament política, sotmesa a imperatius estratègics o electoralistes de partit, sinó que obri un debat públic, iniciat i protagonitzat per la societat civil, amb la voluntat de recuperar el paper d'una esquerra veritablement alternativa i creativa, que pugui donar resposta als problemes bàsics d'una nova societat.

L'esquerra europea es troba en crisi davant una sèrie de problemes nous que han invalidat les alternatives tradicionals i els valors ideològics que l'havien fonamentada: Per una banda, la crisi econòmica ha tornat a privilegiar els valors insolidaris que eren patrimoni de la dreta, i per l'altra, si la nostra inclusió dins el bloc occidental ha provocat la pèrdua d'incidència real de les iniciatives de progrés, el descrèdit constatable del model socialista del bloc oriental ha restat credibilitat a l'oferta ideològica de l'esquerra.

A Catalunya cal lligar el repte que planteja la nova societat tecnològica (modificació d'estructures productives, atur, consumisme i uniformització cultural) amb el nostre futur com a poble. Creiem que només l'esquerra pot fer viable la cristallització d'una realitat nacional coherent al nostre país, ja que es mou en un marc d'actuació privilegiat per aplegar en un sol projecte els sectors de la societat catalana, independentment de l'origen cultural de cadascú».

Josep ÀLVAREZ i NIEBLA, Narcís-Jordi ARAGÓ, Eudald CARBONELL, Narcís COMADIRA, Jaume CURBET, Antoni DOMÈNECH, Joaquim ESPAÑOL, Francesc FERRER, Joaquim JUBERT i GRUART, Salomó MARQUÈS, Joan MIRÓ, Josep M.ª NADAL, Dolors OLLER, Modest PRATS, Antoni PUIGVERT, Albert ROSSICH, Ernesta SALA, Salvador SUNYER i AIMERIC, Josep M.ª TERRICABRAS, Francesc TORRES i MONSÓ i el Setmanari EL MÓN.

PROGRAMA

QUÈ VOL DIR SER D'ESQUERRES AVUI?

PONENTS:
Josep RAMONEDA i Francesc de CARRERAS

MODERADOR:
Narcís-Jordi ARAGÓ

11 DEL MATÍ

18

L'ESQUERRA I LA QÜESTIÓ NACIONAL

PONENTS:
Josep SUBIRÓS i Josep TERMES

MODERADOR:
Modest PRATS

5 DE LA TARDA

L'ESQUERRA I L'ESTAT

PONENTS:
Jordi SOLÉ-TURA i Lluís SALA-MOLINS

MODERADOR:
Josep M.ª VALLÉS

10 DEL MATÍ

19

L'ESQUERRA I LA SEVA TRADICIÓ CULTURAL

PONENTS:
Jaume LORÉS i Xavier RUBERT DE VENTÓS

MODERADOR:
Josep M.ª TERRICABRAS

5 DE LA TARDA

L'ESQUERRA I LES SEVES ORGANITZACIONS

PONENTS:
Ferran MASCARELL i Manolo VÁZQUEZ-MONTALBAN

MODERADOR:
Joaquim ESPAÑOL

10 DEL MATÍ

20

CLAUSURA DE LES JORNADES

COORDINADOR DELS DEBATS:
Josep RAMONEDA

FONTANA D'OR
GIRONA
18 / 19 / 20
D'OCTUBRE
1 9 8 4

PATROCINI

Ajuntament de Girona
Fundació Jaume Bofill

"EL FUTUR DE L'ESQUERRA A CATALUNYA"

L'ESQUERRA I LA SEVA TRADICIO CULTURAL

=====

19/10/84

TRANSCRIPCIO DE LA COMUNICACIO DE
XAVIER RUBERT DE VENTOS

POSSIBILITAT Nº 1

Jo no diré res de nou en especial. Tampoc no parlaré del passat a què s'ha referit en Jaume (Lorés) . Tot i que és un passat en comú, a mi em sembla (i si no, acusem després) que tu el vivies d'una manera més carismàtica i jo el vivia més pragmàticament . Jo sempre vaig ser una mica heterodox, sempre em vaig creure les "bajanades" de la democràcia formal i de la cultura(per ella mateixa i no pas com a "kulturkampf").

A
721A
↑

Tu potser t'ho vas creure més, tot plegat, i ara l'escàndol és més gros.

(i segueix)

POSSIBILITAT Nº 2

Jo no diré res de nou en especial. No em referiré al passat .Un passat que molts de nosaltres compartim; tot i que jo, personalment, el vaig viure d'una manera més aviat pragmàtica. Jo sempre vaig ser una mica heterodox, sempre em vaig creure les "bajanades" de la democràcia formal i de la cultura(per ella mateixa, i no pas com a "kulturkampf")

Molta gent potser s'ho va agafar, tot plegat, més carismàticament, s'ho va creure més, i ara l'escàndol és més gros.

(i segueix)

De totes maneres, per començar,jo citaria una frase de Kafka que vaig llegir fa pocs dies i que em sembla prou adient per reafirmar la meva fe en el futur de l'esquerra (que, en definitiva, és el tema d'aquestes jornades)

"Tenir fe en el progrés", deia, " no vol pas dir creure que hi ha hagut progrés. Això no seria fe, no seria creença". En aquest sentit, al menys, jo sí tinc fe en l'esquerra a Catalunya.

Tanmateix, jo canviaria el títol de les xerrades. En lloc de parlar del "futur de l'esquerra a Catalunya" (on sembla que el tema sigui l'esquerra), jo hagués plantejat "el futur de Catalunya a l'esquerra" perquè em sembla que el tema és Catalunya. L'esquerra pot ser la medicina, l'afrodisíac, l'instrument, el mitjà, el que volgueu. Però, què ens preocupa? El futur de l'esquerra o el futur de Catalunya?

Dit això, jo parlaré molt abstractament i molt concretament. Enfront de la "pétite histoire", de la història pròxima que ha esmentat en Jaume (Lorés), jo en faré una altra, una història més abstracte (excuseu-me, com a filòsof em "toca"). Després passaré a una anàlisi molt concreta, queixant-me del tarannà dels socialistes, de l'esquerra, de tots plegats, en aquest moment actual.

Començo per l'abstracte, és clar.

N'hi ha moltes, de tradicions culturals de l'esquerra. He de confessar que a mi m'atrau, ara mateix, una que aniria de Stuart Mill a Rousseau, a Montesquieu. Una tradició d'un cert liberalisme radical que pretenia que el capitalisme accomplís les seves promeses (promeses que trobem als "Grundrisse" de Marx i que podríem resumir en un deslliurament de les forces de treball, una mundialització, la generació d'un mercat general, el trencament de les corporacions, etc.). Hi ha una gent que es creu tota aquesta vitalització, tot aquest cosmopolitisme obert pel capitalisme i diu "bé, doncs, aquí hi ha un alliberament possible".

Al costat d'aquest liberalisme radical trobem una altra tradició, un altre discurs: el de Marx. Ens va explicar que això no era tan fàcil perquè hi havia contradiccions internes. Al mateix temps que alliberava, el capitalisme creava unes noves servituds.

Aquests dos discursos(amb els que m'identifico) formen part de la nostra tradició; són, tots dos, "veritat". El desllorigador entre l'un i l'altre jo no el sé pas. Tant el "rousseaunià"(per entendre'ns) com el marxista em semblen pertinents per a la meva tradició, aquella a la qual em sento pertànyer més immediatament.

Ara, filosòficament,^a l'esquerra li pertoquen dos tarannàs.

Un tarannà(excuseu-me que utilitzi una paraula "grossa") que podriem anomenar "el tarannà de l'oblit del ser", un tarannà il.lustrat, racionalista, d'una gent que es va creure que es podia transformar el món a la mida de les seves idees, dels seus conceptes. Transformar el món, manipular-lo, organitzar-lo, racionalitzar-lo. Evidentment, si jo pertanyo a una tradició còsmica, on es creu en el destí, on se sap que jo no parlo sinó que les esferes m'utilitzen per parlar, on se sap que qualsevol cosa que jo faci no implica que "jo faci" sinó que "jo sóc fet"; en un món on l'home pertany a un sistema cíclic, on l'home no té la santa ingenuïtat de creure's que pot transformar les coses; en aquestes circumstàncies, no es pot ser d'esquerres. I l'esquerra, d'alguna manera, "és" aquest tarannà il.lustrat, impertinent, racionalista, voluntarista, que va contra el sistema que hem vist.

L'altre tarannà és el mateix que Lúckacs va denunciar en parlar de la dreta. Lúckacs va dir que la burgesia, fins a 1848, fins a finals del segle XIX potser, havia estat progressista, havia afirmat els seus valors, uns valors de racionalitat. Des que s'adona que ja no té raó, que ja no és el subjecte històric, comença a dir "Oh, no, jo no ho dic pas, això. És que jo parlo en nom de la natura, en nom de Déu. No és pas que ho digui jo, això: és que les coses són així".

Aquesta dreta també diu : "No sóc jo. Jo sóc el Sant Joan que parla en nom de Déu, que ve al darrere".

Lúckacs afirmava que el Romanticisme era el camuflatge de la dreta: parla de la natura i dels ordres còsmics per tal de legitimar-se. Tot aquest tarannà, en definitiva, és també el de l'esquerra, que no diu pas "jo vaig a transformar el món" sinó que afirma "no, no ho dic pas jo. És la ciència, és la història, és la dialèctica, són els processos objectius. No parlo pas en nom propi. Parlo d'un procés objectiu, necessari. El que jo dic no ho afirmo pas: ho detecto, ho constato".

Tenim dues tradicions, doncs. Per una banda, n'hi ha una de voluntarista, racionalista, individualista; i per l'altra, en trobem una de cosmogònica, ontològica, etc.

Aquesta darrera creu, primer de tot, que l'estat és l'encarnació de la idea. Després arriba en Marx i diu: "no, no, no és l'estat, com deia Hegel, són les condicions econòmiques. I més al fons, encara, hi podem localitzar la dissidència cultural."

En el món de la raó passa el mateix. D'entrada es diu que la raó és l'encarnació de Déu. Després, en Freud afirma que no és pas la raó, és l'inconscient. Més tard, pot ser qualsevol cosa: la bogeria, el desig.

Cada vegada es considera que hi ha un element, un vector més profund, que és el portador de la torxa de l'esperit, la torxa de la història, la torxa de qui sap què.

Aquest tipus de pensament, aquesta mena de culturalisme ontològic ha permès a l'esquerra de seguir parlant d'"estar amb la història", d'"anàlisis justes, correctes" (Allò que tan agrada de dir als comunistes - "just", "correcte" - i que a mi sempre m'ha produït calfreds. Tenia calfreds d'aquests abans de saber per quina causa els tenia. Recordo que quan algú deia "una anàlisi justa, correcta", tot jo tremolava. Em preguntava què em passa. Un dia vaig entendre la conya marinera d'aquest tipus de discurs: calia creure que el

coneixement, el deure, el pensament i el sentiment de cadascú havien d'estar identificats amb un procés objectiu de la història.

Per a mi, té més interès la possibilitat de ser d'esquerres que parteix d'una actitud liberal, racional, ill.lustrada o cristiana. Diferents possibilitats que tenen una fita en comú : l'individualitat

Què es pot fer, avui, amb tota aquesta tradició?

Es tracta de fer una cosa tan senzilla, suposo, com lluitar contra les desigualtats i a favor de les llibertats. Sempre que es pugui, sense aquella mena d'ontologisme, sense voler col.locar el problema allà on voldríem que estigués (la gent d'esquerra volia creure que els factors determinants de l'evolució de les coses eren la història, la sociologia... I per què ho volien creure? Doncs, ho volien creure perquè la història i la societat eren una explicació material de les coses. Si algú em deia : "tot s'explica per la Providència", em semblava una explicació religiosa. Jo volia una explicació material: "no, no, no és Déu, no és la Providència. És la història, és la societat". Però, al mateix temps, el fet de ser la història, la societat, permetia que l'explicació fos material i manejable. Perquè la societat es pot manipular, la història pot ser redreçada. Era perfecte: l'última explicació, l'última "ratio", el lloc que es pot transformar, el lloc on les coses passen de debó és la "infraestructura-econòmico-social-i-etc-etc...")

Això és el que voldríem. Ens hem anat adonant, però, que hi ha una colla de coses que es desenvolupen (en Manuel Sacristán n'ha parlat aquesta darrers anys) a ^{uns} nivells no socio-econòmics, sinó biològics, ecològics, i que aquestes variables no es poden ni tocar ni manipular com ho fèiem amb les socials.

He citat més d'una vegada que els ecòlegs parlen del principi de Sant Mateu, que és un principi terrible: " a tot aquell qui té, li serà donat, i en tindrà de sobres; en canvi, a aquell qui no té, fins allò que té li serà pres"

En Margalef explica que, quan posem en contacte dos sistemes d'un nivell de complexitat i d'informació diferents, el que té més informació es menja el que en té poca, i aquest se'n queda sense. Això podria ser "una llei" del capitalisme dolent, que fa que sempre plogui sobre mullat o que els rics sempre robin als pobres, però no. És una qüestió natural.

La natura sempre havia estat un tema de dretes. Em sembla que l'esquerra ha de saber reconèixer les coses que passen per la biologia (que també era de dretes), per l'ecologia. Ha de saber delimitar les coses que estan predeterminades per factors no necessàriament modificables ni per la nostra voluntat ni per la nostra acció.

En resum, doncs, hem de tenir en compte que algunes coses no passen per on voldríem que pasessin, i que n'hi ha d'altres que - gràcies a les noves tecnologies - fan un camí que mai no haguéssim previst. La vida, l'amor, l'adolescència, el sexe s'han convertit en temes polítics perquè ara sabem que tenen història i podem incidir-hi. La tradició cultural d'esquerres ha de prendre consciència del canvi de desllorigador.

L'estat i l'esquerra en general també pateixen aquest trasbals. La crisi d'ambdós va lligada a una expectació frustrada: la de la compensació de les desigualtats.

Avui anem veient que l'estat, per una banda, és, ideològicament, cada vegada més impotent. Els estats-nació que coneixem depenen econòmicament, geopolíticament d'altres. Són dependents externament i impotents cap endins (no poden amb la seguretat social, amb la seguretat ciutadana; el preu que calia pagar per pertànyer-hi - una certa llibertat - ens donava una seguretat determinada en un determinat àmbit geogràfic, però ja no ens la dona.

Per altra banda, aquest estat nacional va perdent carisma. Avui dia, el jovent es decanta a ideologies molt

més còsmiques, molt més religioses, molt més absolutes.

En aquest estat-nació estan sorgint, al mateix temps, uns "nacionalismes capilars", els "nostres" nacionalismes, que no coincideixen amb les estructures existents.

Per tant, carismatisme cosmològic per sobre i, interiorment, nacionalisme capilar: les ideologies ja no tenen l'escala de la nació-estat. En aquest sentit, l'estat es demostra impotent. La imatge que la gent es fa de l'estat està en crisi, una crisi de legitimació.

Aquest estat, però, també es prepotent. En quin sentit? En la realitat socio-econòmica no hi ha res que no sigui polític. El mercat, avui, està farcit d'estat. Aquest, cada vegada defineix més paràmetres de conducta econòmica: els tipus d'interès, els crèdits preferencials, les subvencions de béns improductius, la compra d'excedents, etc. En la discussió de l'AES, per exemple, podem observar que l'enfrontament no s'establia entre "treballadors" i "empresaris" que negociaven. Els treballadors miraven l'estat i els empresaris també el miraven. A veure quines compensacions en podien treure, quin tipus d'acomiadament acceptaven. O sigui, que el negociador era l'estat. El mercat, doncs, està mediatitzat. L'estat impotent també pot ser prepotent.

L'estat impotent/prepotent no és, tanmateix, l'ençà que ha de venir a deslliurar-nos de les diferències. Aquestes passen molt sovint pel fet de pertànyer o no als aparells de gestió pública. Hi ha una diferenciació cada vegada més accentuada entre ser funcionari o no ser-ho, entre ser un "lloc-tinent" o no ser-ho (avui és molt més important tenir un lloc de treball que no pas una terra; atenent especialment el sistema impositiu vigent).

Existeixen, com diuen els francesos, uns "nous-pobres", que ho són en funció de l'estat, en funció d'una redefinició de dominants i dominats que efectua el mateix sistema administratiu, un sistema que, teòricament, hauria de superar aquestes diferències.

això és el món ideal). El plantejament autonòmic actual està funcionant, malgrat els intents de racionalització dels socialistes, d'aquesta manera. Paga el fet de ser peter-panesc. Afavoreix la irresponsabilitat del "yo pido, tío", "a ver si pasa, tío". Els altres ja racionalitzaran, ja normalitzaran, jo haig de procurar "pressionar, tío": el papà i la mamà ja em diran que no, si convé.

Evidentment, si juguéssim a federalisme de debó, i s'assumís l'autodeterminació de debó, em sembla que les persones, les comunitats que poden autodeterminar-se, o federar-se ^{haurien} de ser tant responsables del conjunt com ho són de la part. Tal com estan plantejades les coses, a les nacionalitats històriques d'aquest país els costarà car això d'en Peter Pan.

- - -

Vull acabar fent una crítica més concreta a les nostres pròpies actituds.

Primer, els socialistes. No hi ha dubte que trobar-se amb companys que governen a Madrid és una situació ben peculiar. En la nostra campanya electoral vam fer una oferta: anem a manar a Madrid. Jo comprenc, em semblava... em sembla que és legítim sacrificar part de la meva diferència per tal d'aconseguir una major incidència. És assolir la diferència per altres camins. Puc sacrificar la diferència immediata, pactar, perdre una certa independència de funcionament si penso que el meu nivell d'incidència compensarà aquesta mancança, ^{crec que} si la meua autonomia en sortirà enfortida.

La veritat és, però, que aquesta incidència a nivell polític no s'ha produït. La gent no veu clar (i en política, el que sembla també "és") el que va passar amb la LOAPA, el que va passar quan els socialistes van perdre el grup parlamentari o, molt més a prop, quan van demanar la dimissió d'en Calviño.

A mi, això em produeix una considerable vergonya. Perquè algú em podria dir : " mireu, els convergents havien trobat un sistema, que era anar a negociar a Madrid, i els socialistes n'han trobat un altre: anar-hi a plorar". Entrem, doncs, en una etapa no gaire espectacular de les converses amb el poder central: ells negocien, nosaltres plorem. La responsabilitat que la gent ens demanava (com a socialistes), fins i tot la gent més catalanista que ens va votar, era l'assumpció del fet d'anar a manar. No pas a demanar que caigués en Calviño, sinó que caigués efectivament.

Si no ho fem ara, quan manarem? Jo sóc contrari a demanar la caiguda d'en Calviño per donar testimoniatge. Per netejar-nos la consciència hem de recórrer a la justificació de "els ho he dit ben clar, eh?" Si demanem que caigui en Calviño i en Calviño no cau, això és una vergonya específicament colpidora. Hagués estat millor no dir res.

Algú em podria dir, encara, que per aquí passa la diferència entre ser un col.laborador i ser un col.laboracionista, entre ser un co-governant i ser un corresponsable, entre tenir ministres i tenir ostatges.

Aquesta és la situació. Una situació que ens aboca al retorn (al qual jo sóc contrari) a una època mada on nosaltres erem un partit de base, denunciàvem, etc..

No, no. Els socialistes han de manar. Per això els han llogat. Abans no els treguin (que ja ho faran) han de manar. No han pas de plorar, ni de denunciar.

Em penso, tanmateix, que aquesta és una actitud generalitzada (amb més o menys responsabilitat, segons quin sigui el poder relatiu). Hi ha molta gent que s'estima la nostàlgia, l'anar endarrera, el buscar situacions on el testimoniatge i la queixa funcionin (és clar, és el "rotllo" que ens sabem).

Sent comunista, per exemple, amics meus que parlen de la "democràcia formal" però que, al fons, estan pensant en les mobilitzacions populars ("va, quin desastre! només hi ha partits de votants. El bo seria que hi hagués partits de militants!") A mi, ja m'estan bé, els partits de votants. La democràcia formal exigeix aquest tipus de partits i no només partits turgents de militància.

S'accepta la situació actual però es manté la gran nostàlgia de l'auténtica mobilització. O la nostàlgia de la societat civil, que aquest és un altre cas. La societat civil que esmenta en Jaume Lorés: la gent dempeus, els petits, aquella societat pre-política on tots érem iguals, perquè la política, "ai, quin fàstic!".

Les apel·lacions d'aquest tipus tenen un to feixista, em sembla. En el sentit que el feixisme sempre ha pensat que la representació política era una broma i que, per tant, calia tornar als "ciudadanos pequeños", que diria el Papa, o al "poble", que diuen els comunistes. És a dir, sense mediacions de la gent que ja sabem.

Jo penso que creure en la política és creure en el seu cost, en la democràcia formal. Tota crítica o minimització de l'eficàcia d'aquesta política, en nom d'una utòpica connexió amb la base, una utòpica encarnació de la veritat, és un perill per a l'estabilitat de la democràcia i per a la mateixa esquerra.

Barcelona, 26 d'abril del 1985

Sr. Xavier Rubert de Ventós
Dr. Amigant, 21
08017 BARCELONA

D'acord amb el que hem parlat per telèfon li faig arribar la transcripció de la seva comunicació "L'esquerra i el futur cultural" (Girona, 19.X.84).

Li agrairé que com més aviat millor hi faci les esmenes oportunes, especialment pel que fa referència al primer paràgraf de l'escrit i al segon paràgraf de la pàgina 8.

Espero les seves indicacions; em trobarà a la Fundació qualsevol dia feiner de 9 a 1 i de 4 a 6.

Atentament,

Montserrat Fransoy

*He canviat el text en català.
Heu compeetat l'espai que feia falta
pel cas de canvi amb la traducció catalana
del que feia falta.
Cal decidir què s'ha de fer amb el que
s'ha canviat.*

LA TRADICION TEORICA DE LA IZQUIERDA

(Intervención oral en el simposio sobre El futuro de la izquierda en Catalunya.)

Quede claro ante todo que yo creo firmemente en el futuro de esta izquierda, si más no en el sentido en que se declaraba Kafka un fervoroso creyente en el progreso: "Creer en el progreso, decía, no es creer en que haya habido progreso. Eso ya no sería una fe". Quede claro también que yo no soy responsable de este título: más que del futuro de la izquierda en Cataluña creo que debiera haberse planteado el futuro de Cataluña con la izquierda: amigos de Platón, en efecto, pero más de la filosofía.

Está claro que la tradición teórica e ideológica de la izquierda tiene diversas familias o estirpes: racionalistas y románticas, religiosas y seculares, populistas y científicas. Aquella por la que me siento personalmente interpelado es la formada conjuntamente por los ideales o aspiraciones liberales de Rousseau y Montésquieu, y por los análisis con los que Stuart Mill y Marx llegaron a la conclusión de que aquel liberalismo como fin requería una ruptura con el liberalismo como medio -con un mercado salvaje y un Estado puesto a su servicio.

Ahora bien; vista en su conjunto, esta tradición comparte elementos racionalistas o ilustrados y elementos idealistas ~~y~~. La

costumbre ha sido, en estos últimos años (hasta Althusser, incluido), subrayar la componente idealista, y yo pienso que conviene hoy invertir la tendencia para desarrollar su vertiente ilustrada.

Esta vertiente es la que emerge a partir del siglo XVIII de un talante europeo, voluntarista, pragmático ^{evolutivo} y superficial, que se olvida del Destino o de la Providencia, y que no pretende ya comprender la íntima textura del mundo sino entender sus mecanismos, controlarlo y hacerlo a su medida; que se olvida de preguntarse por qué es el mundo y el lugar que en él ocupa el hombre, y pasa a preguntarse sólo por cómo funciona (ciencia), de cómo podemos conocerlo (epistemología) y controlarlo (tecnología).

A este voluntarismo racionalista sigue el idealismo romántico, que impulsa primero las Restauraciones conservadoras y luego las Revoluciones. Este idealismo empieza por cuestionar el ingenuo voluntarismo e individualismo racionalista y trata de entender la acción humana en el contexto -histórico, sociológico, geográfico, ontológico, etc.- de y en el que ésta se produce. En clave sociológica, esta opción significaría que la burguesía, perdida la confianza en su "razón histórica", pretende ahora justificar su posición tratando de arroparla en un orden general e inalterable: un orden divino, orgánico, nacional o natural. Con lo que la Naturaleza deja de ser, como en la Ilustración, una apelación revolucionaria

contra las convenciones y tradiciones para convertirse en una sanción o garante de ^{las mismas} ~~su~~ permanencia.

Pero es esta misma tradición idealista la que -con la mediación hegeliana- retoma la izquierda al tratar de arrojar y legitimar sus aspiraciones de justicia en una Historia, Ciencia, Clase, Estado o Razón que habían de conducir inexorablemente a la liberación de los hombres y los pueblos. En otro lugar he ^{mostrado} (De la Modernidad, pp. 182-200) cómo este proceso de idealización de los fenómenos o procesos materiales va descendiendo e impregnando más y más a fondo la realidad, de modo que de la razón hegeliana ^{se} pasa a la sinrazón o inconsciente freudiano, y de ella al puro deseo. O del Estado hegeliano como última "razón" de la sociedad se pasa a la infraestructura económica y de ella a la disidencia sexual, racial o cultural. Pero no voy a detenerme ahora en este proceso. Baste subrayar, para lo que nos ocupa, que tanto la apelación conservadora a una Naturaleza idealizada como la progresista a una Historia teleológica e inexorable tendían a desautorizar toda forma de pensamiento o acción cíficos o distantes en nombre de un pensar y actuar "justos" o "correctos", que están con la Naturaleza o con la Historia. Todo pensar se hace entonces con-pensar, como todo sentir se hace con-sentir a una Realidad que es fuente de todo sa-

ber y todo deber. No es casualidad, ciertamente, que el Partido que más perfectamente encarnó este idealismo tuviera no ya una línea política sino también una línea ética, estética, gnoseológica y metafísica.

¿Qué puede hacer hoy la izquierda con esta doble tradición?

Frente a la tradición idealista hay que mantener el ánimo sin creer en su "espíritu" (o su "materia"); guardar la ilusión sin acabar, como ellos, siendo unos ilusos. Hemos de ser capaces de esforzarnos e innovar sin creernos encarnar "la vanguardia", de rechazar las desigualdades del presente sin caer en el provincianismo del futuro, de luchar por la justicia y la libertad sin creer en su progresión dialéctica ni en su necesidad histórica.

Pero se trata también, ahora frente a ^{la} otra tradición racionalista y voluntarista, de reconocer que la matriz de las injusticias y desigualdades no es siempre, como deseáramos, una realidad socio-histórica sobre la que el hombre puede intervenir, sino que se enraiza a menudo en nuestra íntima textura biológica o en nuestro contexto ecológico. Y que en todo caso la línea entre dominantes y dominados no pasa sólo por factores económicos y educacionales, sino también gene-

racionales, raciales, sexuales, higiénicos, nacionales, etc. Poco puede entenderse hoy la "lucha de clases", en efecto, si no se reconoce el conflicto de intereses y derechos que se produce hoy entre adultos y adolescentes, hombres y mujeres, ingleses e irlandeses, vivos y fetos, sanos y moribundos, etc.

Pero si hay que ir más allá de "la realidad socio-económica" como lugar mítico de todos los problemas, hay que ir también más allá del Estado jacobino como lugar mítico de todas las soluciones -como elemento único de redistribución y compensación de las desigualdades. El Estado, ciertamente, ha crecido ^{hoy} hasta extremos insospechados incluso en los países que se reclaman de la más salvaje tradición liberal; de modo que no existe ^{ya} ~~hoy~~ un ámbito de la "sociedad civil" o del "mercado" que no se vea mediatizado y trufado por la administración. (Ella es, en efecto, ^{la} que define el tipo de interés, la compra de excedentes, la concesión de créditos preferenciales, etc. -de ahí que en las recientes conversaciones ~~del~~ AES no se tratara tanto de ^{un diálogo} ~~unas conversaciones~~ entre empresarios y trabajadores ^{como de una negociación} ~~sino~~ de ambos con la Administración para ^{definir} ~~negociar~~ las prestaciones sociales, las condiciones de contratación o la distribución del próximo presupuesto). Pero este mismo Estado prepotente se manifiesta desvalido e impotente a la hora de controlar los procesos económicos o estratégicos ^{COS} mundiales y ^{como parece} ~~de~~ mantener muchas de las expec-

tativas creadas por el Estado social de bienestar) ^{o para} ~~y así~~ de generar la adhesión ideológica de los ciudadanos - de unos jóvenes, y no tan jóvenes, cada vez más seducidos por fundamentalismos carismáticos que ^{el marco del Estado)} ~~lo~~ rebasan) y por nacionalismos capilares que ^{desarrollan} lo rompen. Impotencia que llega a aparecer incluso como complicidad cuando comprobamos que los "servicios" (educación, salud, etc.) generados por el Estado han servido ^{a menudo} ~~ante todo~~ para crear una nueva casta de servidores privilegiados con catorce pagas y el puesto asegurado.

Se trata pues, más concretamente y en nuestro país; de aprender a actuar sin la claridad teórica que nos daba el marxismo, sin el recurso práctico que nos ofrecía el crecimiento keynesiano y sin la seguridad moral que nos aseguraba el franquismo; de gestionar honestamente la crisis eliminando las desigualdades ~~de~~ escandalosas e inútiles (desigualdades "sobrantes", en términos de Marcuse; "no funcionales" en términos de Rawls); de culminar en fin el proceso ilustrado -tan incipiente aún en nuestro país- desmitificando la propia ^{acción de gobierno} ~~gestión~~ : desacralizando la imagen misma del poder para que pase entre los españoles de su legitimación carismática a una legitimación racional y pragmática. Todo ello supone, claro está,

luchar dentro de la izquierda contra el nacionalismo o narcisismo que cada partido naturalmente secreta, y también contra la tendencia corporativa a defender cualesquiera intereses de sus tradicionales partidarios -digamos, aunque sea caricaturalmente, de los "puesto tenientes" para el Partido Socialista o de la "aristocracia obrera" para el Partido Comunista.

Ahora bien, esta capacidad de trascender su propio ámbito natural y de interesar en su proyecto a individuos y grupos teóricamente ajenos a él es algo que, mejor o peor, han conseguido o están consiguiendo los partidos nacionalistas en Cataluña y Euzkadi y el Partido Socialista en España. ¿Qué puede hacer la izquierda catalana frente a este nacionalismo por el que luchó y que ^{ve} ~~es~~ ahora capitalizado por la derecha?

Puede ciertamente denunciar el "nacionalismo de las esencias", pero ha de ^{cuidar} ~~mirar~~ que con el agua sucia no se le vaya también el niño por el fregadero. Es decir: que su rechazo al nacionalismo conservador no le lleve (o devuelva) al desprecio mesiánico del nacionalismo al estilo de Rosa Luxemburg, a su fácil descualificación toynbeana (Nacionalismo= Estatismo + Tribalismo) o a su mera instrumentalización leninista. Lo que ciertamente puede hacer ^{el socialismo} en Cataluña es ofrecer la imagen de una izquierda menos administrativa y oficiosa que en el

resto de España -ya que si en algunos lugares de la meseta el partido tenía también la función de vertebrar la sociedad, aquí debe más bien (como sugiere el proyecto de Obiols) saber vehicular las demandas de una sociedad más rica y diversificada. Y puede por fin tratar de romper el círculo vicioso de las autonomías con la prima ^{a ísta} que suponen a los partidos "nacionalistas" que pueden permitirse pedir siempre más porque ya "Madrid" se encargará de recortar o coordinar. De hecho, esta división del trabajo favorece conjuntamente la irresponsabilidad y la radicalización "peter-panesca" de las fuerzas centrífugas de las autonomías. De ahí que sólo con un radical planteo federal pueda la izquierda romper esta coartada de la derecha, y liberax todas las fuerzas } -centrífugas y centripetas- de las naciones de España.

Pero no quiero con estas consideraciones generales obviar los problemas específicos que planteax a los socialistas catalanes el hecho de tener compañeros que mandan en el Estado. O uno ^{de estos problemas} cuanto menos.

Los socialistas catalanes dijimos en nuestra campaña que nosotros ^{no} queríamos ir a negociar sino a mandar en Madrid. Pensábamos que era legítimo y útil renunciar a parte de nuestra diferencia con el resto de las fuerzas progresistas de España para conseguir una mayor incidencia política global que en último extremo debía redundar también

en beneficio de Cataluña. Y esta incidencia ha sido grande a nivel personal (alguien ha ironizado hablando de nuestro "gualvillalbismo" remozado) e institucional, pero no en lo que afecta a las decisiones políticas relativas a Cataluña, donde no se ha manifestado una comprensión ni sensibilidad mucho más grande que la que tuvo UCD. Aun cuando decidimos olvidar el tema de la Loapa, la batalla del grupo parlamentario, de las leyes votadas por los socialistas catalanes y recurridas en Madrid, de la política ^{de} etiquetas, de la legalización o retransmisiones de TV3, etc., vienen a recordarnos que también los hechos diferenciales son testarudos.

Y es entonces cuando resurge con fuerza entre los socialistas catalanes la tentación de reclamar testimonialmente cambios de siglas, obtención de grupo, destitución de Calviño, o lo que sea. Y la paradoja ^{ya} no puede ser entonces más total. Nosotros no fuimos votados para suplicar sino para mandar y corresponsabilizarnos con la política socialista; para que gobernásemos -¿cuándo si no ahora?- y no para que diéramos testimonio de nuestras convicciones o despejáramos nuestra culpa a corner. De ahí que cuando oigo estos testimonios y lamentos sienta "vergüenza propia", y no sepa ya a qué atenerme. ¿Acaso no somos nosotros responsables de lo que ocurre en Madrid? ¿Acaso no somos todos nosotros Calviño? Yo por lo menos, mientras permanezca en su puesto,

sí lo soy. De otro modo ya no sabría si tenemos ministros o rehenes, si actuamos como colaboradores o como colaboracionistas, si somos parlamentarios o cortesanos.

Esta actitud, ^{de cuya a pe (6/6)} por otra parte, podría emparentarnos con actitudes que responden claramente a una antidemocrática nostalgia por lo pre-político; por las épocas de resistencia en las que era tan lindo eso de denunciar al poder por un lado y "hacer partido" por otro; vivir al rescoldo de la claridad teórica que daba el marxismo y la legitimidad moral que nos ofrecía (la lucha contra) el franquismo. Precisamente la actitud que aparece aún entre algunos comunistas nostálgicos del "pueblo" en marcha y movilizado) entre muchos Convergentes amantes de la "sociedad civil", del "pueblo llano", de la "gente de a pie". "Pueblo" o "Sociedad Civil" que a menudo enmascaran la incompetencia tan hispánica -tan fascista también- por entender que la política no es "un juego sucio" en el que se negocian las esencias patrias (o proletarias) sino ~~una delicada convención necesitada~~ nada más, pero tampoco nada menos, que una delicada convención necesitada de todo nuestro esfuerzo y entusiasmo.

Sobre el sentit precís de la crisi dels pppp. - Produïx un cert rubor afirmar que els PPPP d'esquerres estan en crisi d'identitat, aquest concepte ha perdut tota capacitat explicativa. Pot entendre's utilitzant la concepció gramsciana, que alguna cosa vella està morint i que alguna de nova ^{que vol néixer no pot fer-ho encara.} ~~està morint~~. En aquest sentit, no cal donar caràcter pejoratiu a la condició crítica; la crisi és canvi, transformació. Les incògnites radiquen en saber-ne la direcció. ¿Produirà el buidatge definitiu de la ~~seua~~ identitat moderna? ¿Donarà pas a la creació d'una nova identitat? ¿Quin és el lloc dels PPPP en la societat actual? ¿Quin és el paper relatiu dels PPPP en aquest espai més ampli que és l'esquerra? La intenció d'aquesta ponència es reflexionar sobre aquestes qüestions. En qualsevol cas, la crisi organitzativa de l'espai d'esquerres català sembla obvia per a tothom. Els militants orgànics ho manifesten a sovint. Rafael Ribó, en un article recent, ha escrit: "a les esquerres ens manquen un projecte i una organització per Catalunya... cal un esforç imaginatiu que comenci per qüestionar moltes de les formes organitzatives actuals." Eduard Giménez es demanava no fa gaire, "perquè serveixen els partits d'esquerra". Gutierrez Díaz ~~ajmetia~~, fa poc, que "els PPPP d'esquerres han perdut l'iniciativa. Isidre Molas acceptava, en un programa radiofònic recent, "la relativa desvertebració dels nuclis progressistes". En la mateixa emissió, Jordi Solé Tura, afirmà que "si bé la constitució diu que els PPPP haurien d'ésser els òrgans principals de participació popular; avui això no és veritat, avui els partits són estructures electorals.

La coincidència entre tots aquests líders no vol dir gran cosa. És dubtós que tots parlin del mateix. ^{¿Estem davant d'} ~~sembla més~~ una conseqüència de la resaca post-electoral? ^{¿Es això} ~~una~~ l'inici d'una reflexió profunda sobre el paper actual i futur dels PPPP? ~~En qualsevol cas els~~

~~En qualsevol cas els~~ (Dirigents orgànics fan referència bàsicament a un aspecte ^{específic} ~~superficial~~ del problema: la crisi organitzativa.

Els socialistes proposen ~~propaganda~~ ~~la promesa~~ un nou model organitzatiu de tall federatiu entre el partit i el teixit social socialista i d'esquerres. Els comunistes estan disposats a crear una

"direzzióne" a la italiana capaç d'integrar les diferents famílies comunistes. Tot i que els tirs van per aquí, es de suposar que tothom acceptarà que ~~l'aspecte decisiu~~ l'aspecte decisiu, en qualsevol cas, no sembla ésser l'organitzatiu. El veritable problema és que la col·lectivitat d'esquerres de Catalunya està buida d'idees, plena de tòpics inoperants i de complexos forjats per una relació sumisa amb la pròpia història ^(i potser amb la realitat que els envolta). Es tracta de saber si els PPPP d'esquerres poden ésser, actualment, els nucleadors d'alternatives socials, polítiques i culturals d'esquerres.

Isidre Molas deia, no fa gaire, que la funció actual dels PPPP d'esquerres ha d'ésser triple: formar i seleccionar el personal polític, seleccionar i jerarquitzar els objectius programàtics i animar la vida política.

Certament seria molt. La qüestió és que jerarquitzar els objectius i animar la vida política exigeixen, ens obliguem a exigir, i exigir-nos, una mirada despallada de principis i tòpics intocables, una mirada plena de voluntat per a advertir les noves realitats, una mirada oberta a noves definicions capaces d'orientar en sentit progressista les transformacions, reformes o revolucions que exigeix la situació actual de Catalunya, d'Espanya, del món. Una mirada ~~que~~ que es tracta de saber si els PPPP d'esquerres poden ésser capaços de produir ~~una nova mirada, que és el que definitiu-~~ ~~ment s'espera~~

La fallida dels principis històrics dels PPPP d'esquerres. - Històricament, els partits socialistes tenien com a objecte agrupar una proporció, tan gran com fos possible, de la seva base social, el proletariat. Tenien la missió d'organitzar l'activitat política dels afiliats i esdevenir marc d'acció, centre de discussió, centre de formació i de vida social. En definitiva, lloc de conformació d'una mena de contra-societat proletària. Avui, els PPPP d'esquerres no agrupen, ni de lluny, una ínfima proporció de la que s'havia definit com base social objectiva: no agrupen tampoc la base subjectiva, és a dir aquells que se senten, pensen i voten

com a ciutadans d'esquerres. És a dir, aquells ciutadans que aspiren a projectar ^{eu la seva vida els grans} ~~amb els seus~~ ideals de la llibertat, la justícia, la igualtat social i la solidaritat. Centres de discussió i formació també han deixat de ser-ho. L'organicitat s'ha mostrat més aviat contrària al saber i al pensar innovadors.

Com a marcs aglutinadors de l'acció han perdut la majoria dels seus adeptes. Qui es mou és, generalment, la gent vinculada a moviments i a objectius ^(ben) precisos ^(concrets). Com conformadors d'una mena de contra-societat proletària han estat ben poc competitius, han deixat pas a una societat uniformitzada en els valors més negatius de la pròpia tradició capitalista.

També històricament, els partits comunistes tenien la missió d'agrupar els militants més ^{ambients} ~~entregats~~ i conscients i elaborar la teoria revolucionària que havia de possibilitar la superació dels espontaneïsmes, així com les tentacions ^{de} sindicalistes naturals de les masses. Avui els PPPP d'esquerres són llocs atractius essencialment per aquells ciutadans més ^{ambients} ~~entregats~~ al lícit desig d'ésser polítics professionals. No aconsegueixen ésser, sembla clar, mecanismes vàlids d'organització per aquells ciutadans que, malgrat ser conscients militants d'esquerres no desitgen la professionalització política. Tampoc els partits d'esquerres són ^{avui} ~~ja~~ mecanismes conformadors de nova teoria, de nous valors ètics, de nous principis ideològics, de noves veritats, i allò que és pitjor ni tan sols de noves preguntes. ^(Tot i així, els) ~~els~~ PPPP d'esquerres segueixen sentint-se

els portaveus de la veritat. Una simple lectura dels documents interns ~~de les PPPP d'esquerres~~ ^(També aquesta simple lectura permet percebre que) ens mostra que no és així. Sistemàticament s'amaguen o es dissimulen les qüestions importants, es ~~repeteixen~~ els grans metarelats que ja ningú no escolta; es dirimeixen amb ambigüetats totes les problemàtiques que demanen claretat.

^(es a dir en la problemàtica dels discursos) En aquest fet cal aturar-s'hi, perquè és el nus central de la problemàtica dels partits d'esquerra a Catalunya i d'arreu. El discurs polític i teòric dels partits d'esquerres es mou, tal com encertadament ha escrit Xavier Rubert de Ventós, "entre l'au-

El futur ha d'esser una referència per l'acció dels PPPP d'esquerres, però no ha d'esser la gran cortada que justifiqui totes les accions, correctes o incorrectes del present. Diguem-ho ^{a l'inrevés} ~~al revés~~. Si bé el futur ha d'esser el marc on col·locar una sortida innovadora a la lògica capitalista, també és ben cert que el present ha d'esser, parafra^{asant} ~~sejant~~ una frase ^{de} ~~del~~ Solé Tura, "el lloc on projectar els grans ideals de llibertat, de justícia, d'igualtat social i de solidaritat, en unes condicions que mai més no seran les del passat, i en un món", cal afegir, en el qual el futur ja no és moneda de canvi d'una vida quotidiana repleta de ^{condicions molt} ~~condicions~~ condicionants i més aviat cansada d'esperar ^{alliberaments} ~~llibertats~~.

La raó ens diu que el futur ja és aquí, i que el demà som^hpiat serà possible si l'avui és transformat. ~~El futur és un concepte que no pot existir sense el present i el passat. El futur és un concepte que no pot existir sense el present i el passat. El futur és un concepte que no pot existir sense el present i el passat. El futur és un concepte que no pot existir sense el present i el passat.~~

El futur-socialisme-comunisme d'hommes reconciliats que Marx recollí del pensament il·lustrat, i que els PPPP d'esquerres repeteixen com a guinda final de qualsevol discurs, és la substitució plena de la funció salvadora que l'escatologia judeo-cristiana assenyala a la vida ultraterrena. Encara que en versió laica i modernitzada aquesta idea ~~de~~ que el temps té un sentit, més enllà de les nostres voluntats, resta en les voluntats de modernització, progrés i revolució. L'èxit d'aquesta ideologia que encara avui difonen els PPPP d'esquerra comporta l'aniquilament del present ~~com~~ ^{a lloc d'intervenció radical.}

~~El futurisme~~. És inevitable que la lògica del futurisme buidi el present, tot convertint-lo en etapa del llarg viatge de la humanitat envers ~~el~~ el progrés, l'harmonia i la transparència. Amb el pas de l'època heròica de la revolució industrial a l'era de la modernització, allò que era el temps del progrés ha esdevingut el temps de l'entropia: l'acceleració consumeix el present i no deixa espai pel futur. El futur dogmatitzat ha contribuït enormement a convertir les voluntats tàctiques en poc creïbles, sobretot

En una època dominada pels discursos fragmentats. El no jugar a fons el compromís del present situa l'esquerra sempre en el terreny de l'altre, en el terreny de l'adversari polític. Els PPPP d'esquerra han de recuperar el present com a lloc d'acció i incidència, no deixant pel demà la solució dels problemes humans. En definitiva els objectius del present han d'ésser justificables en si i per si mateixos, no en funció d'objectius estratègics decoratius. ~~no fixen un horitzó un cert nombre de generacions i un cert nombre~~
 És unificant present i futur, tàctica i estratègia ^{en} ~~en~~ l'objectiu ~~de~~ únic de la democratització, i diferenciant entre ~~si~~ ^{les} lògiques de la modernització i la transformació que els PPPP d'esquerra recuperaran l'espai i la credibilitat.

El discurs del subjecte revolucionari. - És difícil explicar les raons que han fet que els PPPP d'esquerra segueixen ~~desorientats~~ ^{paralitzats} davant aquell antic ^(idolatriu) principi ~~de~~ que hi havia un subjecte ^{indiscutible} ~~idolatriu~~ del procés històric: ^{la classe treballadora.} ~~la classe obrera~~. Cal repensar totalment les noves bases socials de l'esquerra, i és precís articular-hi un nou discurs que faci possible crear un nou subjecte històric, ja no objectiu, sino tot al contrari, subjectiu, capaç de fer front a la possibilitat de transformar el present.

Allò que diferencia essencialment la vella esquerra de la nova és la seva diferent base social. Però encara més, allò que cal problematitzar de manera conseqüent és ^{allò} ~~amb~~ que com a eix vertebrador ha conformat tota tradició teòrica de l'esquerra, la idea ~~de~~ que els treballadors fan la història, ~~que~~ que la classe obrera és el subjecte de la història.

És important que els PPPP d'esquerra contemplin la hipòtesi ~~de~~ que la història és un procés sense subjecte, però encara ho és més que considerin una ~~tèsi~~ ^{tèsi} més operativa: aquella que nega l'escissió subjecte/objecte, aquella que pretén explicar el procés històric sense caure en la trampa simplificadora d'una mena d'última

"ratio" de la història. En definitiva, es tracta, de considerar que qualsevol subjecte es també objecte que cal explicar.

Cal explicar que la classe obrera i ^{les altres} ~~les~~ classes dominades no

són, en virtut de determinats efectes màgics un subjecte socialista ja constituït. Són forces socials potencialment transformadores, però que només poden desplegar espais democràtics guanyant-los dins d'un complex procés històric en ~~el~~ què ningú no té l'última paraula.

~~La condició "fora de joc" dels PPPP d'esquerres.~~ l'efecte de tot això sobre els partits. Es la existència
La condició "fora de joc" dels PPPP d'esquerres. ~~La condició de~~

^(ideològic) ^{que} d'aquest discurs polític ~~ha~~ ^{fixa} la condició que millor defineix la situació actual dels PPPP d'esquerres: el fore de joc. Aquesta condició designa la precària situació en què han quedat els PPPP d'esquerres com a conseqüència de la distància creixent entre el seu discurs i les realitats de la societat i del saber d'avui. Fins i tot el discurs dels PPPP d'esquerres sobre si mateixos ha quedat desfachat per l'impacte ^{que} en des seves funcions, li ha produït el desenvolupament del modus de producció capitalista i l'estat democràtic.

La condició fora de joc, o incapacitat de reacció davant les modificacions de la societat, s'ha degut més a la força de la ~~força~~ ~~inèrcia~~ inèrcia que la pròpia pressió dels col·lectius conscients de dretes. ^(EL) Camp de joc ha canviat de lloc, i els jugadors d'esquerres s'han quedat fixats allà on no es juga. Són els PPPP d'esquerres els que han quedat situats fora de joc.

~~[no s'ha dirigit cap a les institucions, que obligats pels mecanismes de govern han de dirigir el moviment, i fins i tot, dirigint de fet, l'inèrcia reactiva dels partits. No és prou, doncs, que en les direccions i programes actuals tingui incidència alguna en aquells que governen i que s'oposen a la política dels PPPP. És més, tampoc, que això propi una notable hegemonia, de l'altre banda comprensible del procés.]~~

Sobre l'impacte produït per la sobreposició de diferents fenòmens propis del desenvolupament del modus de producció capitalista.-

La condició fora de joc s'explica per l'impacte que en la teoria,

la pràctica i la pròpia essència dels PPPP d'esquerres, ha tingut l'aparició, desenvolupament i posterior crisi de l'estat del benestar. L'estat del benestar, i les conseqüents millores per les classes treballadores i altres sectors socials va possibilitar, a més, una expansió dels PPPP d'esquerres, L'èxit/^{social} feu bandejar l'anàlisi de les contradiccions entre les ~~polítiques~~ polítiques de les esquerres davant l'estat i els seus principis tradicionals. Els grans principis, més o menys contradits, estaven respaldats per una realitat on s'incrementava el benestar econòmic dels sectors populars. Els PPPP d'esquerres no feren front a aquestes contradiccions. Ara es paguen les conseqüències. La crisi de l'estat del benestar, i les conseqüents implicacions culturals i ideològiques, troben una esquerra arreu, i molt especialment a Catalunya, ~~desarmada~~ desarmada teòrica i ideològicament, i allò que és encara més problemàtic, sense una mínima anàlisi realista de l'irracionalitat del creixement d'abans i de la pròpia crisi d'ara.

Sobre l'impacte de l'estat del benestar i de la seva posterior crisi en els PPPP d'esquerres. - En aquest punt és precís fer una breu aproximació històrica a l'evolució dels PPPP d'esquerres. En el primer capitalisme l'element bàsic a tenir present és que els partits eren organitzacions bàsicament destinades a promoure els interessos materials i socials d'una classe o ~~extracte~~ extracte ben concret de classe. En el sistema de partits democràtic burgès primitiu no s'articula cap iniciativa partidista desafiadora de l'element irrenunciable del món burgès: la propietat privada. La maduresa política de la classe obrera i els seus partits: laboristes, socialdemòcrates, socialistes o comunistes, implicà un tomb insospitat en les idees democràtiques burgeses. En el marc de la llibertat política burgesa, els PPPP d'esquerres es presenten com amenaça permanent de les pròpies bases del sistema capitalista. Aquesta contradicció acaba configurant-ne l'estat del benestar. Fou el resultat de la voluntat capitalista de no perdre el control

econòmic i polític del sistema, i de la pressió, plural en les formes i continguts, de la classe obrera. L'estat del benestar representà una alta taxa d'ocupació, salaris creixents, seguretat social, ~~salari social en expansió~~, etc.

Pel que fa a l'esquerra i les seves organitzacions polítiques això implica l'hegemonia d'aquella via que forçava la utilització de l'estat per a conseguir fins immediats. Aquest fet, que modifica frontalment la tradició teòrica de les esquerres, no ha estat objecte d'anàlisi prou precisa de dins dels propis partits. L'estat del benestar representà la ruptura d'un dels principis indiscutits: el treball com ^amercaderia era reemplaçat, o complementat, per un nou concepte de treball com atribut individual. Això modificà radicalment el concepte de revolució, i tota la teoria esquerrana de l'estat.

Els partits polítics assoleixen aquestes modificacions amb pragmatisme. Les millores en les condicions materials d'amplis sectors socials s'atribueixen ^{me}linealment a la correcció de la direcció teòrica i política. Això sí, alguns conceptes passen a ocupar llocs menys preeminents en els discursos programàtics. Ningú no gosa dir, però, que l'estat del benestar és, de fet, la conversió dels partits revolucionaris en partits reformistes. Es fa política reformista, possiblement correcta, però enmascarada en vells principis revolucionaris. El desarmament ideològic de l'esquerra en conjunt ha estat un dels resultats més evidents. Els PPPP d'esquerres no han sabut definir una via teòrica que fos capaç de combinar el lícit desig de millorar les condicions de vida, de treball, amb un nou concepte de revolució. Un nou concepte que fes possible la resposta davant valors típics del capitalisme: economicisme, mentalitat productiva, individualista i privatista, avui extesos arreu, i alhora preparar sortides a la irracional lògica del sistema i el seu resultat actual: crisi econòmica i social.

Els PPPP d'esquerra no han sabut ésser, en definitiva, com deia fa poc E.P. Thompson ~~na~~ els portaveus d'una crítica realista al mode de producció capitalista i les contradiccions que generava l'estat del benestar.

l'estat i la pròpia estructura capitalista: i, per tant, de la incapacitat de l'esquerra de mostrar les irracionalitats del sistema capitalista. Tot plegat ha engendrat una forta pèrdua del respecte popular i de legitimització dels PPPP d'esquerres.

D'alguna manera els PPPP d'esquerres són còmplices d'allò que Jean François Lyotard ha definit com condició postmoderna: la incredulitat col·lectiva davant dels metarelats. La condició postmoderna és filla de la crisi de l'estat de benestar i de tots els discursos que l'han legitimitzat. La condició postmoderna, caracteritzada per una novesitat de narracions diverses, discursos inestables, no necessàriament comunicables, prové de la inquietut de quasi tots els sectors de la població davant la crisi, però també de la incredulitat davant de tots aquells discursos que d'una manera o altra, amb silencis o metarelats, han donat suport al camí que ha conduït fins aquí.

La crisi dels PPPP d'esquerres, és la crisi dels metallenguatges universalistes. És la ruptura de tots aquells grans relats que foren paradigmes de la modernitat: les legitimitzacions indiscutibles, la pròpia història, el concepte de futur redempcionista, els grans herois, els grans perills, els grans propòsits, les grans sortides salvadores...

Els metallenguatges tradicionalistes de l'esquerra reboten davant la proliferació de discursos dispersos. Han esdevingut fàbules que sols generen incredulitat. [Evidentment, la ruptura dels metallenguatges d'esquerra és diacrònica. A Catalunya i Espanya està condicionada per l'existència fins el 1976 d'un règim polític dictatorial, que d'alguna manera possibilita la vigència dels discursos moderns fins no fa gaire, però que explica també l'eclosió radical de la crisi dels partits.

La gran victòria socialista de 1982 no desmenteix aquests plantejaments. S'articulà sobre la consigna del canvi. Del canvi en sentit de buscar una major performativitat (activitat-eficàcia) del sistema, no pas una transformació del sistema. Els possibles efectes d'aquesta opció no seran tant conseqüència de la pròpia opció, legítima i molt possiblemunt única políticament, com de la

incapacitat que fins ara estan mostrant-nos de desarticular el "canvi" dels vells principis, d'una banda, ^(i de l'altre) i de les irracionalitats d'una lògica que es pretén canviar (modernitzar), però que també cal transformar (democratitzar). És tracta ^{d'aconseguir} ~~de aconseguir~~ que els PPPP d'esquerra assumeixin que democratització i socialització són dues cares d'un mateix i únic procés.

Sobre el futur immediat. ~~Engegar el motor per a discutir.~~ - Les reflexions fins ara exposades exigeixen diverses consideracions finals que cal entendre més com a guió per a discutir que cap altra cosa.

1.- La crisi dels partits polítics d'esquerra és, ja està prou dit, una crisi sens dubte important i profunda. Cal, però, no perdre de vista que hi ha una crisi més profunda i més decisiva, la crisi econòmica i social que es manté arrelada en tot el món que anomenem capitalista. Una crisi davant la qual no hi ha certament sortida d'esquerres, però que tampoc no sembla tenir sortida de dretes.

Una crisi, d'altra banda, que ha estat originada per una lògica que no ha estat prou contestada per l'esquerra, però que en cap cas ha creat. Això és obvi, però potser cal recordar-ho. Així, doncs, cal que l'esquerra assumeixi la quota de responsabilitat que li correspon: potser aquella que fa referència a la complicitat amb la lògica del benestar capitalista, aquella altra que fa referència a la incapacitat de dur a terme una crítica realista al capitalisme, i aquella darrera que fa referència a una considerable sumissió davant els "valors" del sistema. Cal insistir, així i tot, ^{repetit} ~~en~~, que la crisi d'esquerra és una crisi insignificant al costat de la crisi del sistema. I la crisi del sistema és una crisi articulada sobre uns interessos que no són precisament els de l'esquerra, ni els de la majoria.

2.- La crisi dels partits polítics d'esquerres és la crisi de tota la col·lectivitat d'esquerres. Els partits han estat històricament els mecanismes de què s'han dotat les col·lectivitats per incidir en la realitat. Si aquest mecanisme està en crisi cal atmetre, si no es consideren els PPPP com artefactes dotats d'ànima pròpia, que la crisi dels PPPP d'esquerres és una crisi de dirigents i militants, però també de tot l'espai d'esquerres, i molt especialment dels intel·lectuals que no han sabut contribuir a dir allò que calia per transformar el món, i els propis PPPP. Breu: convertir els PPPP d'esquerres en

la víctima propiciatoria és una temptació que pot deixar tranquil·les moltes consciències; però que com a solució és parcial.

3.- Discutir l'actual problemàtica dels PPPP, plantejar-se si en el futur existiran o no, és una discussió interessant però propera a la metafísica. Avui, i a mig termini, no hi caben més de dues hipòtesis: considerar que els discursos alternatius no són globalitzables en discursos d'esquerres, i deixar córrer l'organització d'un espai d'esquerres alternatiu; o bé, pel contrari, creure que, malgrat tot, és possible i necessari un/uns discurs/os d'esquerres, i, per tant, contribuir a crear nous mecanismes (partits d'esquerres renovats) capaços de ser efectius en la recerca de solucions per a un món que no funciona.

4.- Els partits d'esquerres renovats només seran possibles a partir d'una reflexió crítica i frontal, des de dins i des de fora, dels metadiscursos fins avui vigents i de les pràctiques organitzatives anclades en models més aviat caducs. ~~En definitiva, ~~no podem acceptar~~ acceptar que ni el model socialdemocràta, el socialista, l'eurocomunista i el comunista-leninista ja no són operatius.~~

Reflexió crítica que ha de substituir el venerable discurs de la utopia socialista per projectes concrets de democratització de la vida real. Que ha de replantejar quina és la veritable base social d'aquest procés. Que ha de plantejar sense ambigüetat que la lògica d'acceptar la corresponsabilitat en el funcionament del sistema implica modificacions radicals en els conceptes tradicionals de reforma i revolució...

Reflexió crítica que en definitiva, i en el terreny organitzatiu, obligarà a admetre que els models: el socialdemocràta, el socialista, l'eurocomunista i leninista ja no són operatius.

5.- La veritable ruptura amb principis metafísics, i els llenguatges universalistes, obliga a ~~una~~ extensió, al terreny de la quotidianitat, ~~de les~~

dirigents institucionals i els que no ho són? ~~de les~~

de la democratització i socialització com dues cares d'un mateix i únic procés. Vol dir, entendre l'esquerra no ^{plenejant} només com a projectador ^{culat} dels grans ideals de la llibertat, la justícia, la igualtat social. Això avui no diferencia necessàriament l'esquerra de la dreta (és prou conegut que un cop après el llenguatge és ben senzill d'utilitzar) sino com una projecció, ara i avui, de la llibertat i la justícia en objectius subceptibles de ser aplicats en els nostres espais físics i mentals quotidians. Acabar amb la crisi de l'esquerra i les seves organitzacions és inventar un nou llenguatge, no necessàriament atapeït de grans veritats, sino ple de propostes performatives, actives en la nostra vida, que facin possible avui un treball o un oci creador, un espai urbà més digne i democratitzat, una acció realista i eficaç per defensar la pau, l'accés a la informació i el coneixement i una correcta salvaguarda de la individualitat.

6.- La ruptura amb la crisi organitzativa passa, com he dit, per imaginar noves pautes d'organització i acabar amb els mecanismes ja caducs. ~~Potser cal acabar amb la dicotomia del militant/votant, i considerar que els militants són ja tots els que voten.~~ Potser cal buscar un model obert i plural, en ~~el~~ que sigui possible sumar professionals de la política, amb obligació de fer coses ben fetes; professionals de la cultura, amb obligació de dir coses ben dites, i moviments de ciutadans amb desig de canviar les coses que els envolten.

Potser cal oblidar la diferenciació entre militants i votants?, (és a dir deixar de banda el partit de masses i fer un partit d'electors, entenent-lo com a partit d'aquells que voten). Potser cal, en canvi, accentuar els perfils entre votants i dirigents professionalitzats? Potser cal crear espais autònoms entre dirigents professionals i professionals de la cultura? Potser cal crear espais diferenciats entre els dirigents institucionals i els que no ho són? ~~Potser cal crear espais diferenciats entre els dirigents institucionals i els que no ho són?~~

~~El problema és que no tenim una resposta clara i precisa sobre~~
~~la possibilitat de crear una nova identitat política i social.~~

En qualsevol cas són preguntes que demanen una resposta que ^ahores d'ara no tenim, però que sens dubte cal trobar. La solució ens afectarà a tots. El problema ^{per tant} ~~no és~~ també.

7.- Per acabar, ^{doucs,} cal potser donar resposta precisa a algunes de les preguntes que ~~en~~ ^{en} començar deixava plantejades: ¿La crisi produirà el buidatge de la identitat moderna? ^{del partit} ~~no~~ ^{serà} si, però el resultat han d'èsser partits polítics renovats. ~~No es pot liquidar el partit~~
~~mesqueres.~~ ¿Es crearà una nova identitat? ben segur. Una nova identitat creada sobre l'objectiu ^(ben concret de convertir el present en futur) de democratització de tots els espais humans; i ^(una nova identitat sobre identitat) articulada sobre una categoria de discurs molt propera al "collage". Fa temps els artistes descobriren com fer visible l'estètica d'allò que està inacabat, d'allò que és discontinu i fragmentari. La tècnica de "collage" és la resposta a la desarticulació dels antics marcs de referència, a la pèrdua de ^{la} noció d'ordre, a una situació sotmesa a canvis i crisis. Ara ^a l'esquerra, i als seus PPPP, els ~~ha~~ toca suplantar els discursos artificials d'harmonització per una multiplicitat operativa de nous discursos ^{transformadors}.

FERRAN MASCAREN
 (octubre 1984)

~~1984~~

Jordi Solé Tura

L'ESQUERRA I L'ESTAT

(Guió de la ponència)

Col.loqui El futur de l'esquerra a Catalunya
Girona(La Fontana d'Or)
18,19 i 20 d'octubre de 1984

I. Introducció.

1. Dues propostes inicials:

1.1. No a la falsa alternativa entre l'Estat i la societat civil. Certament, el moviment obrer es va veure obligat a néixer i desenvolupar-se com una contrasocietat, especialment al nostre país, amb un Estat especialment impermeable. Però això avui no és possible. No hi ha cap possibilitat de desenvolupar un moviment alternatiu al marge de l'Estat.

2. El marc nacional català és indispensable per a l'esquerra, però no suficient. La majoria dels grans problemes de la societat catalana no es poden resoldre només des de Catalunya.

II. L'esquerra i l'Estat a Espanya.

1. La impermeabilitat de l'Estat espanyol i els signes d'identitat de l'esquerra (el republicanisme, l'anticlericalisme, l'antimilitarisme). El fet anarquista.

Persistència i superació d'aquests signes d'identitat: la transició del franquisme a la democràcia.

2. L'esquerra i l'estructura de l'Estat:

2.1. L'esquerra i el centralisme. El jacobinisme com a proposta de modernització política i civil enfront del carlisme.

2.2. Impacte i feblesa del federalisme.

2.3. La qüestió de les nacionalitats:

A. L'impacte de la revolució russa i la transposició del model leninista. El dret d'autodeterminació.

B. El redescobriments de la proposta federal.

3. L'esquerra i l'Estat a Catalunya:

3.1. Visió perifèrica de l'Estat des de l'esquerra catalana.

3.2. L'esquerra a Catalunya sota el franquisme: la qüestió nacional i la lluita per la democràcia.

3.3. Però el marc català insuficient per a superar les insuficiències generals de l'antifranquisme i les condicions de

la transició. Tampoc aquí l'antifranquisme no va ser un moviment de masses. El caràcter general de la transició a la democràcia: no hi va haver una victòria de l'antifranquisme.

3.4. L'esquerra i la transició:

A. Necessitat de consolidar la democràcia.

B. Necessitat de fer front a la crisi econòmica.

C. Manca de tradició i escas arrelament dels partits polítics.

III. Quina proposta sobre l'Estat ?

1. La crisi dels models:

1.1. El Welfare State.

1.2. El model soviètic

1.3. Els grans blocs político-econòmics i la pèrdua del concepte d'independència.

2. L'Estat i l'economia:

2.1. Quin tipus d'intervenció ? Reforçament iniciativa pública ? Monetarisme al servei de la iniciativa privada ? Nova combinació de la iniciativa pública i la privada ?

2.2. L'impacte de les noves tecnologies: necessitat d'ampliació dels aspectes assistencials. Però, alhora, no tot des de l'Estat.

2.3. L'economia social: les formes cooperatives, l'autogestió les autonomies municipals, la descentralització i la participació.

3. El model polític:

3.1. L'Estat de les Autonomies com a marc innegociable. El dret d'autodeterminació.

3.2. Les autonomies i la participació. No a, la multiplicació de mini-Estats, amb els vicis i els esquemes de l'Estat central.

3.3. L'Estat de les autonomies com a Estat federal.

4. El model autonòmic.

4.1. Una Generalitat descentralitzada i participativa.

4.2. La qüestió Nacional:

A. Necessitat d'un missatge propi. Donar resposta a l'exigència d'una societat que es transforma, que co-

neix noves línies divisòries i que entèn el sentiment nacional com un sentiment de col·lectivitat, de comunitat. El centre de gravetat d'aquest missatge ha de ser el concepte de poble.

B. No al victimisme. La solidaritat amb els altres pobles d'Espanya. La solidaritat amb tots els pobles del món que lluiten per la independència.

C. La denúncia dels blocs político-militars, la lluita per la pau.

D. La qüestió moral. En aquest terreny, intransigència total.

E. Però, alhora, esquerra catalana que parla en nom propi, en nom de Catalunya. No a l'acceptació acrítica de les decisions del poder central. No a la confusió a l'interior de Catalunya (v.g. el Consell Assessor de Cultura). (El Decret sobre regulació dels Centres Escolars d'Interés Públic (CEDIP), de 20 de setembre (D.O.G. 3 octubre) :denúncia clara del contingut real de la política de C.i.U.

F. Per tot això, l'esquerra necessita guanyar, per si sola a Catalunya. D'aquí el nou plantejament sobre la unitat. Les velles línies divisòries sobre l'Estat no serveixen.

G. El llenguatge de l'esquerra, la comunicació amb els ciutadans, la transparència, l'honestedat.

5. En general: avui l'alternativa al nostre país no és reforma o revolució, sinó reforma o adaptació. Per tant, hem de contribuir des de Catalunya a les necessàries reformes. Cal un Estat que sigui, alhora, més i menys intervencionista. Que sigui bel·ligerant en la defensa de la competitivitat de l'economia espanyola en el marc internacional; que no accepti passivament el domini total del capital bancari i de les grans elèctriques; que sigui capaç de crear un autèntic sistema assistencial més eficaç, més barat i més àgil que l'actual; un Estat que impulsi totes les noves formes d'economia social i que trenqui les tendències al corporativisme.

EL FUTUR DE L'ESQUERRA A CATALUNYA

" L'ESQUERRA I L'ESTAT "

=====

19/10/84

TRANSCRIPCIÓ DE LA COMUNICACIÓ DE
JORDI SOLÉ-TURÀ

~~NOTA:~~

(~~hi ha una petita introducció que no està gravada~~)

...

~~Per tant,~~ A mi em sembla que un debat sobre les perspectives de l'esquerra és important, però té uns límits molt estrictes que hem de saber veure i hem de saber superar.

Partint d'aquesta premissa hi ha un o dos aspectes que voldria tocar, a tall de proposicions inicials.

Jo crec que hem d'evitar el perill de caure en una mena de falsa alternativa entre l'estat i la societat civil. És cert que el moviment obrer, l'esquerra en general, s'ha desenrotllat històricament com una "contra-societat", especialment al nostre país, on teníem un estat especialment impermeable. Però avui això ja no és possible, ni tan sols aquí. No hi ha cap possibilitat de desenvolupar un moviment alternatiu al marge de l'estat.

La segona proposició inicial seria la següent: el mercat nacional català és indispensable per a l'esquerra, però no és suficient. La majoria dels grans problemes de la societat catalana avui no es poden resoldre només des de Catalunya. I, per tant, una proposta d'esquerra que reflexioni sobre Catalunya ha de partir, primer, del fet de la nostra entitat com a nació, però, al mateix temps, ha de saber que no ens podem tancar en ella (ni a Espanya ni al món).

Parlar de l'esquerra i de l'estat a casa nostra vol dir, sense cap mena de dubte, analitzar el que ha estat la tradició, el que ha estat la visió que l'esquerra ha tingut de l'estat, o de la seva relació amb l'estat. Sobretot perquè l'estat és un concepte abstracte: el que importa és veure com s'articula cada estat en particular, com funcionen els aparells i les institucions que configuren un estat determinat.

I nosaltres hem tingut, a Espanya, un estat especialment impermeable, com deia abans, un estat especialment tancat a tota proposta reformista, a tota proposta de presència del moviment obrer. Un estat que no ha deixat cap marge i que, fins i tot, no ha tingut períodes democràtics que hagin durat. La nostra història contemporània no és una història de cicles, d'oscil·lacions. És una història de predomini de la dreta, trencat en determinats moments per intents de reforma democràtica que no s'han consolidat i que han acabat - tots - en intervencions militars.

En aquesta situació, el moviment obrer, l'esquerra en general, han desenrotllat al nostre país una determinada visió de l'estat feta en funció del "nostre estat".

Ha desenrotllat, fins i tot, signes d'identitat que són específics del nostre país. Per exemple, l'esquerra d'aquest país ha estat històricament - i no podia ser d'altra d'altra manera - republicana, és a dir anti-monàrquica, ha estat anti-clerical, anti-militarista. I era lògic que fos així perquè teníem una monarquia especialment reaccionària, una església especialment bel·ligerant i un exèrcit que, en els dos últims segles, homés ha fet guerres civils(i, sempre, amb un sentit determinat).

Dic això perquè un dels problemes que ha tingut l'esquerra, que té ara mateix, és que aquests signes d'identitat els tenim al darrere, els hem heretat, però no serveixen de res. Com que aquests signes ja no juguen, superar-los en condicions realment difícils ha estat un dels grans traumes de la transició.

L'esquerra d'avui dia encara que en els seus programes es proclami republicana, a la pràctica no ho és. L'anti-clericalisme no resol cap problema i l'anti-militarisme(que és un dels punts que pot quedar més viu, tenint en compte la situació actual) tampoc no porta enlloc(per una raó: tenim un exèrcit que no és un exèrcit qualsevol i no el podem abolir. I, per tant, hem de saber què fem, d'ell).

L'estat que ha presidit la formació de l'esquerra també ha tingut altres problemes. El de l'estructura, per exemple. L'estat espanyol contemporani s'ha constituït com un estat centralista; com un estat profundament jacobí (en el sentit estructural més que no pas en l'ideològic), i l'esquerra, molt especialment el socialisme que es va fundar a finals del segle passat, va fer del centralisme i del jacobinisme la seva raó d'entendre l'estat. Aquest centralisme anava contra forces retrògrades, contra el carlisme, per exemple i apareixia, en molts aspectes com un projecte modernitzador. L'esquerra va considerar que només un estat centralista podia activar la democràcia i no va entendre els orígens dels moviments nacionalistes a Catalunya i al País Basc (perquè inicialment eren moviments protagonitzats per forces burgeses; però, sobretot, perquè anaven en contra d'un model d'estat fortament arrelat).

Va haver-hi una tradició federal, és cert, però va comptar poc i va fracassar políticament. Van passar molts anys abans l'esquerra no redescobris el federalisme inicial, intentant adaptar-lo a la nova situació(els anys 20 i 30).

Això no vol pas dir que l'esquerra hagi estat insensible al problema de les nacionalitats. L'esquerra l'ha descobert tard, en condicions difícils i, fins i tot, artificials. El comunisme, per exemple, va ser més sensible al tema nacional, però la seva actitud es va veure més influenciada per l'aplicació mecànica d'una certa realitat a la Unió Soviètica que no pas per l'assumpció de la problemàtica del país.

Si llegiu el llibre de l'Andreu Nin podeu comprovar com, gairebé, és una simple traducció-adaptació al català de les coses que s'estaven dient en aquell moment a la Unió Soviètica.

El socialisme català va ser lleugerament sensible. Però el PSOE no va entendre el problema durant tot el període de la Segona República i de la Guerra Civil. A partir d'aquí es va produir un cert redescobriments de la proposta federal i van anar sorgint iniciatives noves que van marcar el panorama de l'esquerra. És molt simptomàtic el que va passar a Catalunya, el fet que aquí s'iniciés un procés d'unificació sobre una base catalana. És a dir, la fundació original del PSUC. També cal tenir en compte, enfront de la posició del PSOE i del PCE, el procés de reagrupament que va haver-hi darrere del POUM.

Tanmateix, això va ser una cosa important, però perifèrica, minoritària. Mentre s'observava el creixement d'una comprensió del fet nacional, s'anava accentuant la incapacitat per capir el problema de l'estat a nivell d'Espanya.

Aquí hem tingut una visió de l'estat perifèrica, provincialiana. L'estat ens ha quedat sempre molt lluny (entre altres coses perquè realment és lluny) i les propostes que des d'aquí s'han fet moltes vegades han tingut la tendència a ser molt teòriques perquè ignoraven el fet fonamental de saber "què és l'estat espanyol per dins".

Sota el franquisme, l'esquerra catalana va gaudir d'unes millors condicions per plantejar-se la qüestió. Es va trobar en un marc, (no diré especialment favorable perquè el franquisme no ho era) més interessant que la resta d'Espanya per poder unir en un sol combat dues coses importants: la lluita per la reivindicació nacional (pels drets nacionals de Catalunya) i la lluita per la democràcia.

La capacitat per unir aquests dos factors va fer que l'esquerra, a Catalunya, tingués més dinamisme que a la resta d'Espanya. Va tenir més capacitat creadora, va ser capaç d'encapçalar moviments unitaris i va tenir una certa presència en la societat.

Al mateix temps, però, es va demostrar que el marc català era un marc insuficient per superar les dificultats generals de l'antifranquisme i, evidentment, per donar la volta a la situació des de Catalunya.

Suposo que tots sabem en quines condicions es va produir la transició. No va ser el resultat d'una gran victòria de l'antifranquisme. L'antifranquisme no va guanyar. En el millor dels casos - i essent generosos - podem dir que l'antifranquisme va aconseguir un empat. No va ser, en cap moment, un gran moviment de masses. Va ser un important moviment d'avantguardes, amb uns límits precisos; que va recuperar, en certa manera, les avantguardes destruïdes pel franquisme i que va tenir una determinada projecció popular.

La incapacitat de "guanyar", d'obtenir la ruptura, va fer que la transició a la democràcia fos un pas enormement desigual. Van desaparèixer els signes distintius del franquisme, però van quedar intactes els aparells fonamentals de l'estat feixista: l'exèrcit, l'administració, la policia, el sistema judicial i, evidentment, el sistema econòmic (públic o privat). L'esquerra es va haver d'adaptar a una situació que no controlava, va haver de maniobrar a l'interior de la reforma, intentant trobar una via progressista en unes condicions desfavorables.

L'esquerra tenia al darrere una voluntat general - poc articulada - de canvi en la societat espanyola i tenia una certa modernització de la cultura política. Però també tenia una gran feblesa orgànica. Els partits polítics de l'esquerra sortien de la clandestinitat en males condicions. El Partit Socialista, per exemple, es formava sobre la marxa (com, d'altra banda, també ho feia el partit que havia de guanyar les primeres eleccions, la UCD), i el PSUC-PCE s'havia de re-adaptar a una situació en què una gran part de l'estructura orgànica, dels quadres, ja no servia.

Eren partits amb escàs arrelament, partits que tenien, al darrere una voluntat electoral, però que s'enfrontaven a una enorme estructura estatal, una estructura complexa i difícilment abastable.

El problema bàsic d'aquell moment era la consolidació de la democràcia . A més a més, però, l'esquerra es trobava amb una situació no prevista: la crisi econòmica en què es va desenvolupar la transició. Una crisi econòmica de dimensions noves que requeria un plantejament concret que resolgués els problemes que havien quedat ajornats. Perquè, en aquest sentit,^{en} els darrers anys del franquisme el moviment obrer es va trobar en bones condicions per avançar, per obtenir victòries reivindicatives.

Per què?

Doncs, perquè el franquisme, als darrers anys, estava paralizat, no adoptava cap mesura de lluita contra la crisi econòmica (ni tan sols no va augmentar el preu de la benzina, per dir-ho en termes senzills). Quan es van produir les primeres eleccions, el primer govern democràtic va haver de posar ordre en el sistema econòmic, va fer un seguit de reformes que van afectar, terriblement, als treballadors, adoptant una sèrie de mesures forçosament impopulars.

Bé, per què recordo tot això? No podem reflexionar sobre l'estat si no tenim en compte totes aquestes coses que^{ens} han passat. Altrament, fariem una reflexió abstracte, allunyada de la nostra realitat. Parlar de l'esquerra a Catalunya, del futur de l'esquerra a Catalunya (que és el tema d'aquest col·loqui) , de l'estat, vol dir parlar de l'estat que tenim, no d'un altre; i parlar d'una esquerra concreta, la nostra, sabent exactament cap a on anem.

Partint d'una tradició que ens ha marcat profundament, que , a vegades, rebutgem i que intentem superar en condicions difícils, l'esquerra d'avui dia es troba en una conjuntura complexa.

I això, per diverses raons.

Primera, perquè l'esquerra governa a Espanya però no governa a Catalunya.

Segona, perquè sense governar Catalunya, governa una part important de Catalunya, els seus municipis més valuosos.

I, tercera, perquè davant un determinat tipus de poder, apareixen problemes nous, imprevistos.

Tot plegat, en un moment en què hi ha una crisi important dels models que s'havien utilitzat fins ara. La teoria marxista de l'estat, per exemple, que nosaltres sempre havíem emprat, ara se'ns presenta com una teoria amb grans punts de feblesa, amb greus insuficiències: li manquen referències sòlides des del punt de vista de la pràctica històrica. Tots els processos revolucionaris del segle XX han estat "originals", tots s'han produït en circumstàncies específiques i, com a model teòric, es fa molt difícil la seva generalització. A més a més, aquestes circumstàncies es modifiquen d'una manera accelerada i la seva evolució futura immediata és complicada de veure. El concepte d'estat que va forjar Marx té una importància extraordinària com a element d'explicació de la realitat del poder polític, de l'estructura estatal. Però amb la condició que no procedim a generalitzacions abstractes, oblidant el caràcter històricament condicionat, relatiu, de la pròpia elaboració teòrica de Marx.

També cal apreciar l'errònia aplicació d'un mateix esquema teòric a realitats molt diverses (com poden ser la dels països capitalistes desenvolupats, la dels països del "socialisme real", la dels països del tercer món, etc.) En aquest sentit, la concepció estatal de l'eurocomunisme, específica de l'Europa Occidental, no pot transplantar mecànicament les seves conclusions a situacions socials, històriques i polítiques que són completament distintes.

Les transformacions actuals canvien el sentit profund dels conceptes que, fins ara, havíem utilitzat (el concepte de revolució, de reforma, etc.), perquè crec que els mateixos Marx i Engels els van utilitzar amb un criteri diferent.

Els subjectes principals de les transformacions socials també canvien. Canvia l'estructura de les classes socials, canvien les seves condicions d'existència i es varien, així mateix, els seus instruments d'acció política.

Em sembla que estem assistint a la modificació no solament dels esquemes organitzatius dels partits polítics de la classe obrera de la primera meitat del segle XX - quan eren essencialment "contra-societats" - , sinó també a la modificació del concepte mateix de "partit de classe" .

N'hi ha ^{que} es transformen en grans mecanismes populistes per a la promoció de dirigents polítics, sense tenir gaire clars els esquemes teòrico-polítics de transformació social.

Uns altres intenten revitalitzar el concepte de revolució, però sense aprofundir les condicions d'aquesta revolució, el seu possible significat en una societat capitalista desenvolupada de finals del XX.

També queden partits que s'agafen als residus d'una teoria i d'una pràctica que no tenen res a veure amb la realitat actual però que els serveixen de justificació de la marginalitat.

Pel que fa al'estat , els models concrets (no solament la teoria) estan , així mateix, en una fase de mutació. Estem constatant les insuficiències de l'estat assistencial, del "Welfare-State", perquè els pressupòsits que el van fer néixer, avui ja no s'acompleixen: la crisi econòmica, les transformacions socials, fan difícil que el "Welfare-State" es pugui mantenir en la seva originalitat. Quan la dreta entra a sac per intentar desfè les conquestes de l'estat assistencial, l'esquerra pot mantenir dues actituds:

Intentar mantenir allò que ja tenia, defensar-ho "com sigui", o intentar entrar-hi a sac, també, per veure exactament què serveix i què no serveix.

- -

La crisi general que estem veient també afecta a un dels models que ha servit de punt de referència, durant molt de temps, al corrent comunista. Es tracta del model soviètic. I això, els comunistes ja fa temps que ho han dit, però és evident que aquest és un dels factors que expliquen la situació actual.

En canvi, al costat del que hem observat, ens trobem amb la presència d'uns grans blocs político-econòmics que ens condicionen enormement, fan que la nostra pròpia situació política siguim en gran mesura, incontrolable i, sobretot, converteixen en termes relatius alguns dels grans conceptes bàsics que hem anat utilitzant (el de la independència, per exemple).

Parlar de l'estat vol dir partir de la constatació d'aquests fets i de la implantació de noves qüestions. No podem reivindicar una modernització dels mecanismes actualment existents sense saber cap a on pot portar, aquesta modernització. No podem dir que volem que l'estat sigui l'únic motor del procés econòmic atesa la crisi de l'estat assistencial.

Intervenció de l'estat, sí; però, quin tipus d'intervenció? Jo crec que l'estat ha d'augmentar el seu intervencionisme, però d'una manera diferent de com s'ha entès normalment. Ha de tenir un paper de suport a un determinat tipus d'empresa pública però també ha de fomentar un determinat tipus d'empresa privada, ha de saber controlar determinats sectors i ha de deixar fer, en altres supòsits, ha de saber protegir tot el sistema econòmic enfront de la pressió exterior, etc.

Al mateix temps, ens trobem davant l'impacte de les noves tecnologies. D'això en parlem molt i moltes vegades

tenim la idea que les noves tecnologies ens porten a la catàstrofe, a la militarització, a l'enfortiment del poder central. Pot ser així i pot no ser així.

El cert és que aquestes noves tecnologies venen a modificar alguns dels pressupòsits bàsics de la nostra anàlisi social. Les relacions de treball, per exemple.

Fa temps, parlant amb dirigents del PCI, a Torí - on hi ha la Fiat, com sabeu - em deien que una de les seves grans preocupacions era veure el canvi de les relacions de treball. Fins i tot, entre els mateixos treballadors. Si fa uns anys, una cadena de la Fiat tenia 20 ó 30 treballadors que estaven vinculats al mateix procés productiu - la feina d'un estava relacionada amb la feina de l'altre i es creava un determinat tipus de relació -, ara aquella mateixa cadena en té 2 i , entre aquests dos, s'interposen una sèrie de mecanismes robòtics que fan variar la comunicació, el lligam.

Aleshores, fins a quin punt un partit d'esquerra pot continuar pensant les relacions de treball de la mateixa manera que les pensava fa uns anys?

En aquest sentit, això ja és real, això ja existeix. Una reflexió sobre les bases socials de l'esquerra, sobre les bases socials de la nostra situació econòmica i de la intervenció de l'estat ha de partir d'aquí. La pressió de les multinacionals cada vegada és més forta, els processos de concentració de capital cada vegada s'accentuen més. Fins a quin punt és factible el desenvolupament de les "noves formes d'economia social", que són molt diverses i que permeten una combinació entre l'empresa pública i la privada amb una gran dosi de dinamisme?

Com a cas paradigmàtic tenim, una altra vegada, l'Italià. Amb un estat intervencionista però feble, la subsistència d'una economia dinàmica s'ha degut especialment a l'estructuració d'empreses d'aquest tipus.

Impulsar formes d'economia social vol dir tenir una determinada visió del poder polític, de l'autonomia municipal, de la descentralització, de la participació, de l'auto-gestió (temes que sempre hem utilitzat però que, ara, tenen significats nous)

- -

Aquesta anàlisi general em porta a parlar dels problemes actuals, dels nostres problemes.

El model polític del nostre estat es concreta en allò que en diem "l'estat de les autonomies". Sembla, tanmateix, que aquesta qüestió no s'acaba d'entendre perquè continuament s'intenten fugides endavant (i es parla del dret d'autodeterminació, de la independència, etc.). L'esquerra, en la meua opinió, ha de ser clara i contundent: el marc de les autonomies és un marc innegociable.

Es el marc que hem de fer servir per poder funcionar, per anar progressant. Altres interpretacions d'aquest marc em semblen apreciacions que no porten enlloc.

Ara, si partim d'aquest marc - no solament com a present sinó com a futur del nostre estat - hem de veure exactament què vol dir. Perquè, avui, l'estat de les autonomies és essencialment un estat de les autonomies en el paper. És cert que ja hi ha autonomies que funcionen, amb un nivell de traspàs important (com la catalana), però la gran part de les autonomies espanyoles són teòriques, fictícies (Castella-La Mancha, Castella-Lleó, Extremadura, les Illes, etc., són exactament això: autonomies artificials).

Però fins i tot les autonomies establertes estan passant per un moment delicat. Aquestes autonomies tenen la tendència a funcionar com a autèntics estats en petit, reproduint els esquemes i els vicis de l'estat centralista a escala reduïda. En la mesura que aquestes autonomies es posen en marxa i no es descentralitza suficientment l'estat central, la "duplicació" de l'estat esdevé evident. Augmenta la burocràcia, la despesa; i la participació, l'acostament del poder polític als ciutadans es converteix en una fallàcia.

Per tant, quan parlem de l'esquerra i de l'estat hem de saber què fem amb tot això.

Estem per les autonomies? No ho estem? Estem per una altra cosa? Si acceptem les autonomies, quines autonomies tenim en consideració? És vàlid l'esquema actual? Es mantenen l'estructures de l'estat central, o les autonomies comporten una transformació en profunditat d'aquest estat?

Aquestes són qüestions claus.

Quan dic que el marc de les autonomies és innegociable, també vull dir que hem de saber cap a on el portem, perquè estic convençut que si les autonomies funcionen, Espanya pot acabar funcionant com un estat federal, encara que no se'n digui així.

Des del punt de vista de Catalunya, què ha de proposar l'esquerra en relació a l'estat, a l'estat de les autonomies, a l'autonomia de Catalunya?

Crec que nosaltres, des de Catalunya, hem de partir del marc que hem vist, i hem d'anar cap a la proposta d'una Generalitat descentralitzada, participativa, que no es tanqui en les estructures d'un "mini-estat". Això ja sé que és dir molt i és no dir res. El problema és :com es fa? . Fins a quin punt podem dir "proposem aquesta Generalitat" mentre no haguem solucionat el problema de "com l'esquerra és capaç de conquerir aquesta Generalitat" ?

Jo crec que l'esquerra ha de ser intransigent en el plantejament i la defensa de la qüestió catalana i, al mateix temps, ha de ser capaç d'entendre la qüestió nacional exactament en el termes actuals.

No crec, sincerament, que es pugui parlar de nacionalitat catalana de la mateixa manera que en parlàvem quan no teníem ni l'Estatut d'Autonomia ni la Constitució, i quan l'enemic exterior era un altre. Avui la qüestió nacional és un altre problema: és la necessitat de donar resposta a una societat

que es transforma, que coneix noves línies divisòries i que entén el sentiment nacional - essencialment - com un sentiment de col·lectivitat i de comunitat.

L'esquerra ha de poder donar resposta a aquestes ànsies, a aquestes necessitats de comunitat i de col·lectivitat amb un missatge que vagi al centre d'aquest mateix sentiment de desarrelament.

El centre de gravetat d'aquest missatge ha de ser el concepte de poble . I l'esquerra a Catalunya només serà capaç, realment, de realitzar el seu projecte històric de transformació de la nostra societat si és capaç d'empalmar amb les exigències de la majoria de la nostra població.

En aquest sentit, el missatge nacional que ha de donar l'esquerra ha de ser un missatge que deixi molt clar el refús a la via del "victimisme històric". No volem caure en el parany de l'"enemic exterior". No podem construir la concepció de nacionalitat catalana de la mateixa manera que ho fa la dreta. No podem fer d'aquest enemic exterior, el fonament de la nostra diferenciació.

Nosaltres hem de saber construir, donar resposta a la necessitat de "col·lectivitat", de "comunitat", i al mateix temps, hem de ser solidaris amb la resta d'Espanya, amb la resta de pobles del món que lluiten per la independència. I hem de saber trobar la manera de convertir en un tema propi de Catalunya la lluita per la pau i per la dissolució dels blocs político-militars. Tot això, essent conscients que els nostres instruments són escassos , però sabent que formem part d'una col·lectivitat més àmplia, que és Espanya (no l'Estat Espanyol, sinó Espanya) i que, des d'aquesta col·lectivitat podem ser un factor que incideixi en l'evolució de la situació mundial.

hem de ser
 Nosaltres els primers, els més clars portaveus d'una intransigència total en el terreny de l'ètica pública, en el terreny de la moral . Qualsevol sospita de corrupció, qualsevol caiguda en els defectes tradicionals de l'estat que coneixem , han de ser denunciades clarament per l'esquerra.

Hem de saber trobar un llenguatge distint, una forma de comunicació amb la societat basada en la transparència, en l'honestedat i en la senzillesa.

L'esquerra, avui, encara és presonera de la lògica de secta , de la lògica dels seus propis símbols, del seu llenguatge(un llenguatge que parteix d'unes condicions però que avui no serveix de res). Quan al principi deia que l'esquerra tendeix moltes vegades a tancar-se en ella mateixa, estava parlant també d'això. Estic convençut que quan l'esquerra diu "anem a reflexionar sobre nosaltres", som nosaltres els qui reflexionem sobre l'esquerra. Però, mentrestant, la gent normal i corrent no reflexiona pas sobre l'esquerra. La viu, simplement.

Fins a quin punt nosaltres, reunits aquí, som representatius de la societat catalana? Fins a quin punt representem les inquietuds i les aspiracions de la gran massa de la nostra població? Fins a quin punt enllacem amb els seus interessos, fins a quin punt donem resposta a les seves preocupacions?

Per a mi, aquest és el problema número 1.

Per tant, i resumint, cal construir l'autonomia, construir la nostra Generalitat, d'una manera diferent, sense caure en el "mini-estat", sense caure en els defectes que hem vist, però amb la base de les condicions exposades i de dues condicions més.

La primera és que l'esquerra ha de ser capaç de guanyar a Catalunya per ella mateixa. Vull dir que l'esquerra ha de saber triomfar políticament des de Catalunya i, en aquest sentit, podríem parlar del tema de l'unitat per a les properes candidatures.

La segona fa referència a la necessària solidaritat amb la resta d'Espanya, essent, al mateix temps, intransigent amb tot allò que té connexió amb la defensa de l'autonomia de Catalunya. L'esquerra ha de ser una esquerra que parli en nom propi, que no accepti acríticament les decisions del poder central (sigui qui sigui qui l'ocupi) i que no caigui en la confusió (que no cregui que col.laborant amb el poder actualment existent aclarirà el seu panorama). Jo crec que una de les coses que l'esquerra ha de fer és plantejar una radical oposició al poder polític existent, no acceptant d'entrar en cap dels seus mecanismes.

Voldria concloure amb una reflexió.

L'alternativa del nostre país, avui, no és reforma o revolució. L'alternativa, des del punt de vista de l'estat, és reforma o adaptació. Un dels problemes més punyents que té l'esquerra en el poder és el d'adaptar-se a l'estat. Jo crec que una part dels governants actuals del PSOE, quan van veure l'estat, quan van descobrir l'estat per dins, es van esfereir.

En aquest context, "revolució" (revolució de la majoria o revolució pura i simple) vol dir "reforma". I per reformar els aparells de l'estat es necessita una força extraordinària, una imaginació extraordinària, una capacitat d'acció extraordinària i una enorme capacitat de mobilització.

Des de Catalunya hem de contribuir a la necessària reforma de l'estat a tota Espanya, introduint la reforma a la nostra pròpia autonomia, però col.laborant en l'assumpció de noves formes d'actuació que trenquin el domini actual del capital bancari (per exemple), o de les grans companyies elèctriques. L'esquerra ha de ser capaç de crear un autèntic sistema assistencial, més eficaç, més barat, més àgil; un estat que impulsi noves formes d'economia i que sàpiga connectar amb noves inquietuds.

Per a mi, aquest és el problema.

La reflexió que vagi més enllà d'això és una reflexió interessant, sense cap mena de dubte, però que, ara per ara, no ens resol cap dels problemes que tenim plantejats.

L' esquerre i l' Estat

Lluís Sela-Molins

Girona, 19-10-1984

Però als catòlics nord-irlandesos de l'IRA i per als que, allà dalt, de l'IRA no en són, cònter evemaries i enar a processó quen Déu mana equival a reivindicar la plenitud del dret per llur col·lectivitat i a denunciar la presència a casa llur de la llei d'altres amb els seus instruments i amb el més evident de tots: la força militar d'ocupació. Però potser s'és fatalment de dretes quen és catòlic i nord-irlandès a la vegada. Si és així, l'exemple ja no fa per a comperar-lo amb els nostres fets. Vull dir que sort n'hi ha que, evens d'encetar la matineda sobre l'esquerre i l'Estat, hem pogut repessar la indispensable introducció teòrica al nostre tema, discutint sobre "l'esquerre i la qüestió nacional". M'hi refereixo per a "historicitzar" (si em perdoneu aquest mot) els dos substantius que hom m'ha proposat d'anèlitzar a grans gambades en llurs implicacions, convergències o irreductibilitats: Quins esquerre i quin Estat? Defensaré el punt de vista següent:

El conreu de la tendència a l'Estat, el foment del voluntarisme que hi mana, la seva reivindicació neta i clara em semblen la tasca més urgent per la pràctica teòrica de l'esquerre d'avui dins la Catalunya d'avui.

Aquest cultiu, aquest foment i aquesta reivindicació, essencials en el debat teòric i en les empreses pràctiques del present de casa nostra, no més tindria un valor purament accidental en el debat d'idees de la França d'avui - posem per cas- confrontada tot d'una amb un neoliberalisme i amb una nova dreta que, per fer peça a l'ensopiment del socialisme, crida i gema que d'Estat n'hi ha massa i que amb ben poquet n'hi hauria

ben bé prou. Altres esquerres en d'altres llocs: altres conreus teòrics i altres projectes ~~varios~~ estatelitzants o desestatelitzadors. Tot això per que no se'm digui després que estic fent essencialisme de quatre rals i que he vingut a Girona amb idees de "manresà de l'any vuit". Quan d' Estat català perilli que n'hi hagi massa, ja sabem que caldrà fer. De moment, no n'hi ha gens ni mica.

N'hi han que, enceterinats amb ellò que som una "societat civil", troben que amb gens d'Estat en tenim ben bé prou. I bé. Tindrè les penques de declarar que no sé què val dir conreuar la societat civil que ja som - i el goig que fem- si en el context ~~del~~ històric del nostre avui no m'expliquen com es menja aquest cuinet ideològic sense l'ingredient, ideològic també, de la reivindicació, per a aquesta "societat civil", de l'exercici de la plenitud del seu dret. I no parlem, avui i aquí, d'un dret emparentat amb eneu a ~~www~~ saber quina llei natural: parlem de plenitud del dret, donent-li el sentit que l'articula amb una excepció positiva i moderna (postrousseauista si voleu, i posthegeliana i tot, posats a fer) de la llei positiva. Amb d'altres ~~varios~~ perules. Avui el context ~~del~~ peninsular i internacional -amb crisi o sense, amb blocs o sense, amb tricontinentals o sense- no proposa enlloc, que jo sàpiga, èrees de sociabilitat gaudint de sobirania altrament que "informades" pel model de l'Estat. L'Estat diu el Dret. I el Dret diu l'Estat. Això ve d'aquesta manera tant si plau com si pesa. A esquerres sabem de memòria quins estimbells més vertiginosos s'obren arren de les ficcions ideològiques i de les realitats coercitives amalgamades amb aquests dos mots: Dret, Estat. I tampoc ens han d'explicar massa, ja que som prou murrís per comprendre ràpidament, amb quins compromisos i amb quin teixit d'interessos es dibuixen els contorns d'un ~~l~~ buit conceptuel que es pronuncia "Estat de dret". Nogensmenys el dret a l'Estat em sembla constituir quelcom que hom deu poder aïllar històricament en tots i en cadascun dels moviments d'el·liberament d'un bon paquet de decennis ençà. I tornem

endarrerere.

Les lluites de l'esquerra a la Catalunya d'avui haurien de tenir - m'imagino- un eix, una intenció diferencial mitjançant la qual es distingiria de la gestió dretana, de les involucions de l'extrema dreta i, a l'altra banda, de l'angelisme anàrquic (el qual, tots ho sabem, els pleus i la gent sàvia de les Borberes enllà fins a l'infinit reduir la creativitat teòrica del nostre poble). Doncs bé: si orientéssim el debat cap a les incongruències d'un interclassisme de mel i mató, cap a la inconsistència d'un "negociar" continuu però en posició de qui sol·licita, de qui demana i content d'obtenir una cosa o altra, troveríem forçosament el nivell del primer escoli de la nostra tasca que l'obstacle fonamental al progrés del nostre combat fóra la nostra inferioritat jurídica, la nostra ineficàcia jurídica. D'això els diem en van plens cada dia. No parlo d'allò que en diem el victimisme. Parlo d'aquella formulació ten elitista que ens dona la societat sense Estat i els dona l'Estat sense societat.

És evident que una esquerra sense projecte de societat esquerrà - sense projecte de redistribució dels rols polítics, econòmics, jurídics, ~~univocals~~ culturals a benefici del nombre més gran possible- no és esquerra: és club d'elucubracions mentals i de brisques "culturoses" d'havent sopat, i ben sopat.

Els sociòlegs - tant els marxweberians com els durkheimistes, tant els marxistes com els de les secretaries d'alliberament- saben distingir des de temps les distintes temporalitats, els ritmes distintos del viure, del desenvolupar-se i del morir de les institucions, de les confreries, de les còrrels populars i dels pobles. I bé. Potser no s'ha d'ésser gens essencialista i gens somnia-truites per copsar una diferència de ritmes i de temporalitats socials i d'evolucions i involucions polítiques entre la vida, les obres i les empreses de l'Estat espanyol i la vida, les obres i les empreses de la reivindicació catalana de certs drets. Potser és inci-

dència aquí i allà del que ~~el~~ Gurvitch enomenava el temps social sigui innegable i es pesi amb el pes de l'evidència a qui s'ho mira amb prou atenció. Jo ho sé que sobre aquest punt també hi ha debat i suposo que en parlarem aviat, avui mateix possiblement. Però, afavorint metodològicament la lectura de la història que insisteix sobre la diversitat dels temps socials d'aquí i d'allà, l'esquerra catalana, avui, n'hauria de treure una conseqüència clara: la proposició d'un projecte d'Estat prou net per a donar una trames jurídica a l'esborrany de les pràctiques socials, prou generós per ser, en la naturalesa mateixa dels seus termes, irrecuperable per la dreta i adhuc pel reformisme postconciliari que fa tan bon efecte vist de lluny estent (i de com més lluny, millor). A veure: bé hi deuen haver paràgrafs en els programes del PSC i del PSUW irrecuperables pels Convergents i els Uniates; bé n'hi deuen haver a sobre la Taula dels Independentistes i en el calaix de la Crida, recuperables pels del PSC i del PSUC. Però bé hi deuen haver, en els lligams circumstancials "PSC-PSOE" i PSOE, PSUC i PCE que no poden al·ludir de cap manera la qüestió de la reivindicació de la plenitud del dret! I si no hi al·ludeixen, com la tracten aquesta qüestió? Però potser ~~no~~ no la tracten..

Som infinidament menys nombrosos que els xinesos i tenim incomparablement més kilòmetres quadrats que els "senmarinians". En Castellet insistia fa un parell d'anys sobre el còmic del debat polític a ~~Catalunya~~ Catalunya i a l'esquerra catalana (millor dit, del debat entre polítics professionals), subretllent la inadequació d'una mena de gegantisme retòric, d'una mena de furor en les escames, a la realitat física nostrada, fets de no masses kilòmetres quadrats per a no gaires milions de ciutadans, a la realitat política nostrada, bastida sobre un nombre forçosament petit d'urgències culturals (en el sentit més ampli) i institucionals, forçosament petit perquè totes són fonamentals. Insistia en el seu "Per un debat sobre la cultura a Catalunya". I raó que tenia. Ara bé. Constatar

aquestes inadequacions i posar-les en prosa pel bé de tothom bé pot valer com ~~un~~ a inici de la propedèutica per la ~~reivindicació~~ reivindicació de l'Estat, per més que les conclusions del llibre de què estic parlant no anessin pes per aquest camí. L'esquerra podria triar, dins del mare magnum de proposicions, projectes i oposicions que omplen els dies i els treballs de cadascú uns criteris d'unificació que la distinguessin del què no és ella, dels que no son d'ella. Si la reivindicació de la plenitud del dret, de l'efectivitat de l'autogovern no constitueix l'eix de les convergències entorn del qual i impulsat pel qual es desenvolupa el debat, no hi pot haver debat i hi haurà cacofonia. I de fet, no hi ha debat: hi ha elderull. No hi ha temàtica. Hi ha casuística. O almenys el que arriba a ulls i orelles del ciutadà majoritari del debat i de la temàtica son les escorreries de l'elderull i de la casuística. Que "això passi a tot arreu" no és cap argument: pitjor per "tot arreu".

A terme, l'Estat.

L'electorat català, a les eleccions de la primavera passada, ha donat a les esquerres constituïdes i electoralsment ~~representades~~ consistents de Catalunya la bofetada que es mereixien per no haver sabut contrar la jugada nacionalista i diferenciadora dels convergents. L'electorat català ha sancionat (no solament, però això també) la logorrea política socialista i comunista sobre el tema de la conquesta de la majoritat jurídica de Catalunya; la logorrea emànida amb l'eloqüència de mil silencis. No hi fa res que ens quedin les mans lliures i bones piles de paper per anar explicant la inconsistència del fons ideològic que ajudà a determinar aquell

vot típicament d'emergència: ens queda per saber per què l'electorat jutjà que s'havia arribat a una situació d'emergència i per què calia votar Pujol per frenar una tendència a la "rehispanització", els mitjans polítics i parlamentaris de la qual el poble els designava en les articulacions programàtiques, tècniques, parroquianes dels nostres socialistes als d'ells, als nostres comunistes als d'ells. A terme, l'Estat català fou en certa manera el "no-dit", però el "sousentendu" de la campanya convergent. A terme i com era, l'Estat espanyol fou, en certa manera, el joc que la majoria de l'electorat català ensumà, ben orientada en aquest punt per la ferum de la LOAPA i ~~de~~ d'altres delicadeses, al bell mig dels programes de les nostres esquerres "multitudinàries". I prou d'aquest color, ja que en el manifest que serveix d'atri per la nostra reunió se'ns demana d'anar més enllà dels ~~Wxxxxxxx~~ "imperatius estratègics o electoralistes de partits". Constatem, no obstant. En un passat recentíssim, la referència implícita a l'assoliment de la plenitud del dret s'insinuà al centre, diguem al centre-dreta. Les esquerres discutiren fins al dia de la consulta ~~de~~ sobre el sexe dels àngels. Sep greu haver de considerar com a tema de política-ficció la possibilitat d'arribar a una alternativa estructuralment, jurídicament interessant i sense cap tercer terme per l'opinió catalana convocada a comicis: quina mena de nació proposa la dreta, quina mena de nació proposa l'esquerra, quin tipus d'Estat s'hi articule en ambdues hipòtesis? Ja fora bé que sabéssim si volem efectivament la totalitat de l'autogovern, o si en tenim prou i de sobres amb els lluentons estètics de la societat civil que secreta més ~~Wxxxxxxx~~ "revàlides" que poders, més combinacions que projectes. De fet, què vol dir Societat civil? Tot. I en-
sems res.

Se'n parla a casa nostra amb les elegàncies de qui, sent més efeixugat d'Estat que de res d'altre, albiraria per més enllà de l'enrenou d'unes distribucions dirigistes de poder i de voler -típiques de l'Estat- la seren blau cel d'una convivència, d'una harmonia, d'un xauxe que, de temps

ens tindriem ~~ben~~ ^{da} merescuda i que, de temps, hauríem tastat i mestegat sense ni donar-nos-en compte. Mésse farts, tots plegats, i mal agraïts a nosaltres mateixos.

L'alternativa per l'esquerra catalana, crec jo, és força clara.

O bé renunciar per Catalunya a un projecte de societat i als mitjans estatals - que vol dir plenament jurídic i plenament legals- de conrear-la i acompanyar-la. I en aquesta hipòtesi els funerals seran llargs, les pelinòdies escabroses, les elegies i les oracions fúnebres dignes del millor classicisme, però s'arribarà sempre d'hora a la inhumació dins del panteó de les "grandeses visnades".

O bé reivindicar aquest projecte amb tots els seus "considerants". I en aquesta hipòtesi, l'esquerra catalana no es podrà estalviar de cap manera de tractar en dos capítols diferents, i ben diferents, el tema de la solidaritat amb les esquerres d'arreu i el de l'afirmació de la seva tendència a dur la col·lectivitat de la qual sorgeix fins a l'etapa perillosa, referidora i ^{en} ~~essens~~ indispensable de l'organització de l'Estat.

No voldria fer-me entendre malament. No voldria suggerir a desgrat meu, per ~~algun~~ l'efecte de alguna articulació mal feta dins el durar de la meua xerrada, que ^c gregui en l'Estat tsametugg, en un carisma especial mitjançant el qual l'Estat "bonificaria" tot el que tocaria o faria dur bona fruitada a tot el que cultivaria. Crec no més que l'escollir entre la perspectiva d'un Estat català a terme i una articulació sine die de Catalunya a un Estat que no sorge majoritat jurídica a la nostra comunitat clarificaria el debat. I crec que, a terme, si diem que som poble i nació i tot, i no diem que l'autogovern ens convé per pura implicació lògica, toquem campanes, fem riure fins als més sorruts i deixem el terreny ~~ixir~~

lliure i totalment recuperable a les dretes i a llurs estratègies electorals.

Per això proposaria, si gosés i a tall de contribució al debat; la distinció constant i constantment recordada, dins la tasca i les mil tasques polítiques que ens apropiem els uns i els altres, entre les estratègies puntuals, temporals, localment limitades per una banda, i l'estratègia general, constant, global de la reivindicació de la plenitud del dret per l'altra banda.

Com que debetre també pot ésser somniar; com que els somnis també tenen llur positivitat; com que el mateix Antoni Gutiérrez Díez ens convida en el darrer número d'EL MÓN (12.10.84) a "una iniciativa d'esquerres que no tingui por de plantejar la consecució de l'utopia"; somnio ~~una~~ una entesa tàcita o explícita - em foren ben igual- entre els polítics d'esquerres a Catalunya en virtut de la qual les estratègies locals i puntuals de què parlava no més s'encetarien un cop confrontades a l'estratègia general de l'assoliment de l'Estat, és a dir de la independència. I em quedo un moment més amb ~~el~~ Gutiérrez Díez, de tant bé que em va l'article que he citat per subratllar la diferència que hi ha entre l'"utopisme" d'una entesa de les esquerres a Catalunya a fi de fer-se amb l'Estat i de redistribuir els poders i els rols, i l'"utopia" a la qual ell ens demana que creguem. Diu en l'article (ibidem): "Trencar la dinàmica de blocs i obrir una perspectiva real a una alternativa de progrés que travessi els límits econòmics, físics, polítics i morals de la situació actual sols és possible des d'una iniciativa d'esquerres que no tingui por de plantejar la consecució de la utopia. És a dir, una alternativa de progrés basada en el valor transformació. I aquesta esquerra(...) sense renunciar als seus valors tradicionals i al seu caràcter plural en el camp ~~polític~~ polític i en el camp social ha de ser identificable, més enllà de les paraules, per la seva actitud. Actitud que ha d'ésser caracteritzada, en primer lloc, per la independència. Volem dir, sense ambigüitats, que una esquerra a Catalunya,

a Espanya, a Europa ~~la~~ de ser una esquerra absolutament independent, o sigui, lliure de qualsevol condicionament, directe o indirecte, per part de les ~~dues~~ dues grans potències. Ha de ser, per tant, en segon lloc, una esquerra decididament compromesa en la lluita per la pau i contra la carrera armamentista! I ho diu molt bé. El programa és colossal, la lluita corprendora, el seu terreny internacional i la fita de l'evançar "utòpica", el seu entendre. De cop i volta, l'altre fita, la de l'assoliment de l'Estat (i encara menys: la de l'entesa dels mitjans per a crear-lo) em sembla molt més realista, netament "transformista", i ensem amb incidències més ponderables en la realitat de la seva objectivació futura. Des de segles - tants, que la cosa ja es deu poder considerar com una constant històrica amb ganes de ser anomenada "la històrico-materialista"; a la gent ens agrada d'anar a la baralla sota la pròpia senyera. No veig enlloc que, en ~~l'artícle~~ l'artícle que estic citent, es doni als catalans convidats a lluitar a nivell internacional el distintiu bàsic per a participar a un combat internacionalista. No veig com pot jugar a internacionalitats qui no és nació, ni com pot jugar a internacionalismes - que avui es tradueixen vulgues no vulgues en interessatsitats - qui no és Estat.

Quin Estat? El que sortiria d'un debat al qual participés la part més nombrosa possible del nostre poble. Amb quina finalitat? L'erecció a codi de la plenitud del seu dret. Per exercir-la on? A casa pròpia? A benefici de qui? De la part més nombrosa possible del poble. Per quant de temps? Pel mínim possible. No pes un Estat essencialitzat i hegelianitzat a botes i empentes: un Estat caduc correlativament a la consciència que fora la seva d'haver de desaparèixer - aleshores sí! - a benefici d'una societat civil, la consciència, l'especificitat i la força de la qual l'haurien arrecerats lluny, ben lluny del risc de qualsevol situació d'emergència interior o exterior.

I la crisi? I el desgobell internacional? I les esfilagorçades culturals? I els parats? I allò que en diuen el bilingüisme? I la mare que.. Tots problemes que no són de cap manera exteriors al debat sobre el voler o no la plenitud del dret i que, per tant, podrien, amb les gravetats pròpies, ésser considerats, també, sots el doble esguard de què parlàvem: l'estratègia puntual, temporal, local, i l'estratègia general, constant de la reivindicació de quelcom més que l'^{de}fruit de l'autoritat d'altri i d'un codi foraster.

No s'hi valdria a objectar a aquest tipus de proposició l'argument que la reivindicació de l'Estat i per tant de la plenitud del dret i reciprocament no és diferencial de cap manera i que la dreta podria fer proposicions semblants. I bé. Aquí es tracta de continguts. I no em semblaria gens utòpic pensar que a esquerres i a extrema esquerra s'hauria de poder arriber a omplir els conceptes històricament i semànticament ~~vulgar~~ ambivalents de Dret i d'Estat amb quelcom d'un xic més consistent i més sòlidament bastit que les perspectives purament liberals i explícitament reformistes dins la continuïtat de la gestió de la cosa pública pels privilegiats del bressol i del capital. Ara: un projecte d'aquesta mena elaborat d'esquerres estant i amb les finestres ~~obertes~~ a tot vent no tindria res de continuïsta i tot de conflictiu i de rupturista. Precisament per això els partits "multitudinaris" d'esquerres suraren amb molta dificultat mentre no s'apropiïn un comportament de màxima reivindicació, vull dir un comportament rupturista. Per això les bases electorals de les esquerres confidencials (les quals, juntes, fan colle i, juntes o escampades, fan feina de la bona) donaren bona rebuda als convergents o feren la punyeta al mig del joc mentre, amb raó, puguin anar considerant, elles, aquestes bases, que els temes del Dret i de l'Estat encara no hagin esdevingut les encavellades principals de la bestida teòrica de l'esquerre instituïda a Catalunya.

Deixeu-m'ho dir , deixeu-m'ho resumir amb dos mots:
els dos temes del dia (la federació, la societat civil) no tenen, consi-
derats d'esquerres estant, de Catalunya estant i avui, cap engruna de cre-
dibilitat si no s'errelen dins del solc de la reivindicació de l'Estat.

parcat a
vispina de l'...

RAMONEDS

Què vol dir ser d'esquerres, avui?

En tractar de reflexionar sobre aquest ^{interrogant} voldria deixar prèviament aclarides algunes coses: fonamentalment, les intencions. No és, ni de bon troc ^{la meua} intenció ~~meu~~ aixecar un inventari de requisits per determinar qui és i qui no és d'esquerres. Seria un joc ben poc d'esquerres. Seria contribuir a una de les pràctiques típiques de l'esquerra quan deixa de comportar-se com a tal, quan de moviment transformador es metamorfoseja en moviment conservador: la pràctica de les condemnes, de les exclusions i dels anatemes amb els quals alguns semblen trobar prou gust.

Jo sóc dels que penso que la idea d'esquerres no és propietat privada de ningú. Dit d'altra manera, que no hi ha ningú que tingui ni que pugui tenir autoritat moral i/o política que l'autoritzi a donar patents d'esquerranitat. L'esquerra és una actitud --a la vegada moral i política-- i, en part, una mentalitat i, en tant que tal, rau en la consciència dels ciutadans i admet àmplies dosis de subjectivitat, molt més que normes objectives d'actuació i regles o principis inqüestionables.

Dient això, voldria ja entrar en matèria afirmant ^{diverses} ~~varies~~ coses a la vegada. Principalment, que hi ha uns valors propis de l'esquerra. Que, sense por a la grandiloqüència dels mots i els desgusts que aquests han sofert per un indubtablement abusiu ús, jo identificaria amb tres termes: la llibertat, la igualtat i el canvi. I us prego que feu abstracció de les connotacions de política quotidiana que algunes d'aquestes expressions pugui tenir.

La llibertat és patrimoni cabdal de l'esquerra en tant que aquesta és hereva directa del gran pecat que mai ^{no} s'ha perdonat a Maquiavel: matar a Déu i abraçar sense por els negocis humans. En tant que l'esquerra el que pretén precisament és ampliar la capacitat d'ac-

ció, de satisfacció i de resolució de l'home davant dels obstacles que li posen ~~la naturalesa~~ ^{crear un món propi de l'home per a continuació de la naturalesa} la naturalesa i la dinàmica més salvatge de la vida comunitaria: Dies enrera llegí que Alvin Minc deia que la gran línia de confrontació política dels propers anys en les societats occidentals avançades seria entre liberals de dretes i liberals d'esquerres, és a dir, entre els que pretenen deixar anar els negocis humans a la dinàmica espontània dels modes naturals del seu funcionament per assegurar el triomf del forts i dels poderosos sobre els dèbils i febles, i els que pretenent ampliar els espais de llibertat --venent les resistències naturals, institucionals i corporatives-- per a tothom. I certament en aquesta oposició si d'algun costó cau la idea de llibertat és del costat de la segona figura. Perquè llibertat vol dir realització de la voluntat humana, acció dels homes conforme als seus anhels i aspiracions --els de cadascú, i no uns de comuns imposats per una minoria a tots-- tant en front de voluntats alienes, sigui en autoritats divines o sospitoses mans negres, com del caos de la barbàrie natural. L'esquerre neix, es forma i pren sentit en la voluntat de l'home de construir el seu món propi --el de la seva llibertat-- contra el ^{de}devenir natural de les coses. És el repte de l'home madur que decideix afrontar el seu destí, anarse'n de casa.

El segon valor cabdell que donem contingut a la idea d'esquerres és la igualtat. El concepte d'igualtat és també un concepte moral i polític. I no de caràcter antropològic o biològic com pretenien demagògicament alguns. L'esquerre no sonia amb un absurd univers de còpies genètiques idèntiques o amb un meravellós paradís de ciutadans imbuits dels mateixos gustos, ~~els mateixos~~ costums i els mateixos interessos. Precisament perquè els homes són diferents i

perquè cada un d'ells vol ser lliure --lliure de decidir ell del seu destí-- l'esquerra reconeix el dret a que tots puguin participar, a la mida del seu gust, en la comunitat humana i lluitar per a fer possible les seves il.lusions, sense discriminació per raó d'origen social o de condició.

Naturalment, la realització de la llibertat i de la igualtat es fa en unes societats, les societats humanes, que van recórrer un llarg i penós camí desde l'estat de naturalesa fins als diferents episodis de la civilització. És a dir, desde l'estadi en què els homes eren pur~~s~~^{ins} juguets~~es~~ lliurats a la dinàmica de la naturalesa --i dels fantasmes que ~~se~~ encarnaven les seves forces-- fins l'època en què l'home és el que assumeix la responsabilitat de les coses que afecten el seu món, i que, per tant, no hi ha ni bé ni mal que no vingui d'ell mateix. Aquest procés ha assolit diverses fases, però malgrat les enormes conquestes fetes en el domini de la llibertat i de la igualtat, està molt lluny encara d'assolir graus satisfactoris. L'esquerra representa la pugna per ~~seguir~~^{continuar} tirant endavant aquest procés, sense quedar-se aturat en cap de les estacions que marquen el recorregut. Sovint projectes d'esquerres cauen en aquest parany de la conservació: deixen de ser d'esquerres. ~~Per~~ comptes de ~~seguir~~^{continuar} contribuint a la dinàmica social es converteixen ~~en~~ en els més ferotges tirans de les conquestes assolides.

→ Si ~~aproximem~~^{donem suport a} l'aproximació a la idea d'esquerres sobre els valors d'igualtat, llibertat i canvi, em sembla que quedem entés:

1. El caràcter relatiu d'una noció com la d'esquerra. Que fa que no es pugui cristallitzar d'una manera definitiva en determinats poders o en determinades doctrines. Ni que sigui qüestió de rígides normes de conducta, com pretenen sovint els sectors impregnats d'una visió d'arrel religiosa de l'esquerra, i aprofito l'a-

4

vinantesa per dir que els homes d'esquerra, com els de dretes, són homes, i que precisament per això l'esquerra té entre els seus més poderosos enemics interiors la tendència a allò sagrat, com a forma ^{predilecta} ~~predilecta~~ de l'home indefens ^{per} ~~per~~ arrelar-se i acomodar-se en la seva inseguretat. El paper del ~~sagrat~~ ^{el sagrat laic} a l'esquerra és tan important com fatal pel destí dels seus valors.

2. El caràcter ampli de la idea d'esquerra. És ^{ad}dir, l'esquerra no és patrimoni de ningú sinó que pren mil formes diferents al si de l'entramat social, anant molt més enllà del ~~xxxxxxx~~ ^{que són les} organitzacions que ~~elles~~ se'n atribueixen la representació política. Voldria amb això fer fixar l'atenció sobre l'enorme riquesa i pluralitat de l'esquerra, que impregna molts dels comportaments socials, sovint sense que n'hi hagi consciència massa definida, almenys, amb els termes de consciència política. I, al mateix temps, voldria cridar l'atenció també contra aquells sectors doctrinaris que tenen de l'esquerra una idea exclusivista, com si els molestés que hi hagués massa gent d'esquerreres. Per comptes d'assumir la pluralitat fonamental de l'esquerra, tendeixen a considerar que totes aquelles actituds o comportaments que no controlen ideològicament o políticament no són d'esquerreres.

Plantejades així les coses, penso que la crisi de l'esquerra de la qual avui tant es parla, i que possiblement és la raó per la qual ens trobem ací parlant, és una crisi de les ~~xxxxx~~ organitzacions i institucions polítiques de l'esquerra. No és una crisi dels valors d'esquerreres que ^{son} ~~segueixen~~ plenament vigents. ni és una crisi d'aquests valors en relació amb la ciutadania que, possiblement, els té més assumits que mai. És una crisi de les organitzacions polítiques que han encarnat la representació de l'esquerra i de les doctrines que legitimaven aquesta representació. I aquesta

crisi pren, fonamentalment, la forma de crisi d'adaptació.

1. Adaptació a una societat nova, que ha canviat profundament en un període de temps molt curt, sense que les institucions i les ideologies d'esquerres tinguessin prou flexibilitat per ~~seguir~~ ^{seguir} aquest canvi. Organitzacions polítiques i doctrines cristel·litzades en temps plenament passats es resisteixen malament a deixar pas a formes organitzatives i idees noves.

2. Adaptació al poder polític de l'esquerra institucional. L'accés de l'esquerra al poder acostuma a complicar la relació política-intel·lectuals-ciutadans. I genera evidents disfuncionalitats entre ells que creen clima de decepció, ~~xxxxxx~~ incomprensió i frustració d'oportunitats, sovint, més enllà de la realitat.

Aquestes dues dificultats s'entrecreuen en el cas del nostre país. I en el d'altres nacions veïnes, com França. I per tant, és sobre les condicions de possibilitat de la hipòtesis d'esquerres en el món modern que cal reflexionar. No oblidant que l'exercici del poder és la gran assignatura pendent de l'esquerra. A França, per exemple, cinc vegades que han governat ~~en el que ve~~ ^{aquest} segle o han estat foragitats del poder abans de temps o han hagut de canviar substancialment els seus projectes polítics. Però que al mateix temps sovint s'han fet accions realment d'esquerres desde el poder. I que no hem de caure amb l'infantil roncament ~~de~~ que l'esquerra per definició ha d'estar sempre oposant-se.

Cal veure com es pot recuperar el retard que l'esquerra institucional porta sobre els temps presents. I com sortejar perills que han surgit en el domini de les idees i que fan que, en aquest moments, alguns tinguin la impressió ~~de~~ que la dreta és hegemònica en el terreny ideològic.

Perquè una reflexió d'aquest ordre tingui interès estem obligats

--i excuseu la insistència-- a no perdre de vista la diferència entre la impregnació social dels valors d'esquerra, per tant el caràcter viu de l'esquerra en la societat, i les dificultats que ^{patixen} ~~tenen~~ les institucions i les ideologies d'esquerra ^{integrals} ~~anc~~ en plantejaments sovint obsolets. A aquestes segones, insisteixo, correspon l'adjectivació d'estat de crisi. L'esquerra en la societat està possiblement més viva que mai. I és un mal camí, una manera de posar-se una vena als ulls creure que perquè la ciutadania no hagi estat prou sensible als missatges de les institucions oficials de l'esquerra, el país se'n hagi tornat de cop radicalment conservador. Potser seria més lúcida entendre que el que es demana és una rectificació, un reajustament que faci possible refer el vincle representatiu.

La incomoditat de l'esquerra oficial davant el món present passa, almenys, per tres punts:

1. La dificultat d'entrar en el joc transformador de la nova tecnologia. Hi ha un prejudici --com tants prejudicis d'esquerra de ~~ser~~ ~~rel~~ ben cristiana-- que fa pensar com si la tècnica fos perniciosa, és a dir, de dretes. Pocques coses com la tecnologia moderna --malgrat el trauma de la crisi en la seva posta en marxa-- pot, degudament utilitzada, fer tant per estendre les quotes de llibertat i d'igualtat, per aproximar a l'home a un verdader control de la naturalesa, per tant, unes més elevades possibilitats d'exercici de la seva voluntat.

2. La segona dificultat és la dispersió. L'esquerra oficial suporta malament el procés creixent de l'autonomia de l'individu i que aquesta es converteixi en una aspiració fonamental de la ciutadania. Acostumada a grans projectes unificadors en què l'individu era un pur instrument d'un fi col·lectiu superior li resulta difi-

*

cil entendre i acceptar que aquest pas dels objectius comuns únics a la suma d'objectius individuals és precisament la conseqüència d'haver assolit un estadi nou en la lluita per l'ampliació de les quotes de llibertat. De manera que penso que aquest és el punt decisiu de la crisi actual de les ideologies d'esquerreres i de la incomoditat i el recel que les institucions polítiques senten davant de tot el que no es mou pel simple criteri d'enquadrament polític.

Durant molts anys, s'ha viscut pendent d'un gran objectiu. Tots ~~teníem~~ ^{havíem} ~~que~~ agafar el mateix tren per anar al mateix lloc. I aquest lloc tenia ~~el~~ ^{qualcom} de terra promesa. En nom d'aquest fi suprem tot era possible. El que no l'acceptava quedava exclòs: segons les circumstàncies de lloc i de poder l'exclusió prenia diverses formes: desde la condemna moral fins a l'eliminació física. La impossibilitat de seguir avançant per aquest camí ha anat quedant palès als ulls de la ciutadania al llarg d'aquest segle. I té diversos moments d'inflexió que culminen, probablement, ~~en~~ l'any 68. Després comença la dispersió. I l'esquerra troba enormes dificultats ~~a~~ ^a adaptar-se en una situació nova en què no es tracta de marcar un fi únic per tots sinó de fer possible, ~~de~~ ^{de} ~~XXXX~~ mica en mica, la possibilitat ~~de~~ que cadascú pugui realitzar el seus fins propis, els que escolleixi.

Aquesta lògica està ja molt inserta en les mentalitats modernes. I per això han fet fortuna mercaderies ^{derives} com l'individualisme o el liberalisme, que el pensament conservador ha ^{brut} ~~sapigut~~, davant ~~de~~ la positivitat de l'esquerra fer seus i manipular-los degudament. ^{A-} ~~de~~ ^{qualsevol filiació} ~~de~~ fa pensar ~~que~~ a alguns que estem en un món sense horitzó. I és cert si l'horitzó és una vaga i llunyan promesa que ens il·lumina com els cristians el camí de la terra promesa. Però no és

tant cert si pensem que hi ha espais que es poden guanyar i que, fet, es guanyent cada dia, per la llibertat. El que potser cal recordar és que la llibertat és concreta. I que sempre que s'ha presentat com un bé absolut --per tant inassolible-- s'ha perdut la poca que es tenia.

Aquestes dificultats es tradueixen en una certa crisi de la relació de representació que fa que els camins de l'esquerra institucional i de l'esquerra real vagin força separats. Però això no vol dir que, en el si de la societat, no s'operin canvis ben importants, encara que no estiguin dirigits per l'esquerra oficial. Cal molta seguretat per no adonar-se de què passen coses.

3. La tercera dificultat és ^{de} l'ordre del llenguatge i de la comunicació. Cada vegada més --i no oblideu que això és problema tan de les dretes com de les esquerres-- el llenguatge polític apareix despuliat de sentit per al ciutadà. Espera una cosa i ^{hi} diuen una altra. Una recent enquesta realitzada a França deixava constància ~~de~~ que prop del vuitanta per cent dels francesos creuen que els seus polítics menteixen. I la pèrdua de popularitat dels líders de l'esquerra sovint va acompanyada de pèrdua de popularitat dels de la dreta. ^{hi ha} un llenguatge --i ací sí que l'esquerra ha canviat poc-- pautat, ple de recursos d'estil d'observància obligatòria, que fa que el que diuen els polítics soni sovint a música celestial. I la gent ^{s'ho} mira cada vegada amb més cara de perplexitat. Cada cop més decidida a ^{muntar-la} ~~passar d'ells~~ passant d'ells.

Com conseqüència d'aquesta triple dificultat d'adaptació, l'esquerra

-- cedeix sovint territoris ideològics que formen part plenament del seu patrimoni.

-- contempla amb desconcert, desconfiança i dificultat de se-

cens dels núvols del progrés comú a la realitat concreta de la vida ~~xxxx~~ quotidiana francesa?

El que em sembla més greu de tot això és que aquest canvi s'ha-
gi operat sota la pressió ideològica de la dreta. És a dir, que
s'hagi arribat ací perquè l'esquerra no havia estat capaç d'as-
sumir la part seva, i ben seva, dels missatges que ara, mal que
bé, es veu obligada a vehicular. Dit d'altra manera, que l'esquerra
estés a la defensiva en temes que són --^{haurien de} ~~tindrien que~~ ser-- ben
seus i que en aquest moment passen poderosament en la societat:
el liberalisme i la defensa del autònomia de l'individu i la des-
centralització en un món en què la gent ~~se~~ sent realment ^{acaparada} ~~esgotada~~
per aquest monstra tot poderós que és l'Estat. Sovint sembla com
si l'esquerra no ^{s'adona} ~~es dones compte~~ de la hipertrofia de l'Estat,
que fa que avui dia sigui un dels símbols més manifestos de l'o-
pressió social, contra el que els ciutadans tenen la sensació que
també han de defensar-se.

I desde ^{d'ellloc} ~~cap lloc~~ podrà l'e querra millor que desde el poder
contribuir a la tasca de crear espais de llibertat amb què contra-
resta la tendència natural ^{a augmentar} ~~el~~ poder de l'Estat. Per això, en
comptes de regalar el discurs liberal --que la dreta s'apropia amb
cinisme incommensurable--, el discurs nacionalista o el discurs
sobre el privat, permetent que s'imposi la versió més salvatge
de tots ells, la que els transforma de discursos de llibertat ~~en~~
mecanismes d'exclusió dels febles, dels estrangers o dels que pro-
testen, l'esquerra ^{ha d'} ~~se~~ avançar sense por en la tasca de ree-
quilibrar les relacions socials en benefici dels individus. Això
ofereix un llarg ^mpròntuari d'objectius concrets, i no per demà pas-
sat sinó per demà mateix, que poden fer recuperar a l'esquerra a-
quest sentit del projecte que és la seva força. Però projecte sus-

tentat en el present i per tant de resultats modestos però immediats, i no hipotecat a un futur ni creïble ni forçosament desitjable.

Massa sovint s'imposa la por en dos direccions. Por de que els ciutadans tenints per la ideologia de la seguretat --una de les de més ampli funcionament en les inseguretats del moment present-- no segueixen. Però és propi de l'esquerra l'audàcia, i en aquest domini s'ha de córrer riscos. Por de fer passos massa atrevits dels quals després se'n beneficin els altres. Un dirigent socialista francès deia dies enrera: "estar fent les bones opcions però reculem davant les conseqüències polítiques". Les bones opcions eren les respostes que el govern ha anat donant al tema de les llibertats, ^{l'aclaparament} ~~al~~ agobi dels macroEstats moderns: la descentralització, "contra l'Estat omnipotent, uniforme i ^{molest} ~~tracassier~~"; el fi del monopoli de l'audiovisual, l'ampliació permanent de l'espai de defensa del ciutadà en front de l'Estat en el domini de la justícia, en la important gestió de Robert Badinter. Però sempre aquestes opcions han quedat a ^{mitat} ~~mitad~~ de camí. L'esquerra té por ^{d'ella} ~~de si~~ mateixa. Tem que els altres aprofitin les seves conquestes.

En front dels pessimistes de la crisi de l'esquerra, tendeixo a mantenir un cert optimisme fundit --i perdoneu l'expressió-- en el carrer. Jo diria que en aquest moment la societat està ja un bon troç endavant de les organitzacions polítiques. I no obstant això crec que és important ~~ret~~ ^{via} ~~rapar~~ aquesta distància.

Cal per això, de la part de les organitzacions polítiques, una certa modèstia, un oblit de la vocació ^{mp} ~~re~~ ^{avant-} ~~van-~~ guardes d'altre temps.

Cal que les organitzacions d'esquerres siguin conscients del

seu lloc i paper: la representació política. I que entenguin que l'esquerra és molt més que això. I que hi ha molta gent disposta a fer, i que fa sense consultar a ningú, per la transformació de la societat sense aspirar a l'exercici del poder polític. Cal doncs abandonar la vella idea de les societats superpolítitzades, en què tot era política, i el que quedava fora d'això no tenia sentit. És aquest un punt de reflexió important per l'esquerra avui.

Cal, al mateix temps, entendre el missatge de la modernitat que és --sobretot-- un missatge de present. I reflexionar i actuar sobre aquesta idea sense deixar-se endur per nostàlgies ni de futur ni de passat.

Cal acceptar el repte de la tecnologia moderna ja desde'l ara. Sabent que ací es juga un dels grans ^{apostes} envites de la llibertat. D'això depèn que les noves pròtesis de què l'home s'està dotant estiguin al seu servei o no. I la gent ^{ha} entès molt clar. I sap que ^{se'n} pot treure molt "partit".

Cal oferir a la ciutadania expectatives reals en el terreny dels valors culturals i de la llibertat. Que li donguin, al mateix temps, l'acompanyament en la seva soledat i la il.lusió per seguir endavant que es necessiten en temps de ^{necessitats} mancances, dels que tothom és conscient i ningú ^{no} és fa falses il.lusions.

Jo crec que en el moment actual el projecte de l'esquerra ha de ser un projecte de defensa de l'autonomia de l'individu en front de tots aquells poders i aquelles forces que l'agobien. I que mai ^{no} com ara és necessari acabar amb el mite de la r.ó d'Etat. I en aquest sentit Minc té raó: a Europa el co flicte futur serà entre liberals conservadors i liberals d'esquerra. I les institucions polítiques esquerranes recuperaran la seva força, la que, en bona part, l'esquerra ja té en el si de la societat.

Josip Rumele

Què vol dir ser d'esquerres avui?

En tractar de reflexionar sobre aquest interrogant voldria deixar prèviament aclarides algunes coses: fonamentalment, les intencions. No és, ni de bon tros, la meva intenció aixecar un inventari de requisits per determinar qui és i qui no és d'esquerres. Seria un joc ben poc d'esquerres. Seria contribuir a una de les pràctiques típiques de l'esquerra quan deixa de comportar-se com a tal, quan de moviment transformador es metamorfoseja en moviment conservador: la pràctica de les condemnes, de les exclusions i dels anatemes amb els quals alguns semblen trobar prou gust.

Jo soc dels qui penso que la idea d'esquerres no és propietat privada de ningú. Dit d'altra manera, que no hi ha ningú que tingui ni que pugui tenir autoritat moral i/o política que l'autoritzi a donar patents d'esquerranitat. L'esquerra és una actitud -a la vegada moral i política- i, en part, una mentalitat i, en tant que tal, rau en la consciència dels ciutadans i admet àmplies dosis de subjectivitat, molt més que normes objectives d'actuació i regles o principis inqüestionables.

Dient això voldria ja entrar en matèria afirmant diverses coses a la vegada. Principalment, que hi ha uns valors propis de l'esquerra. Que, sense por a la grandiloqüència dels mots i el desgast que han sofert per un indubtablement ús abusiu, jo identificaria amb tres termes: la llibertat, la igualtat i el canvi. I us prego que feu abstracció de les connotacions de política quotidiana que algunes d'aquestes expressions pugui tenir.

La llibertat és patrimoni cabdal de l'esquerra en tant que aquesta és hereva directa del gran pecat que mai no s'ha perdonat a Maquiavel: matar Déu i abraçar sense por els negocis humans. En tant que l'esquerra el que pretén precisament és ampliar la capacitat d'acció, de satisfacció i de resolució de l'home davant dels obstacles que li posa la naturalesa i la dinàmica més salvatge de la vida comunitària: crear un món propi de l'home servant a contracorrent de la naturalesa. Dies enrera llegia que Alain Minc deia que la gran línia de confrontació política dels propers anys en les societats occidentals avançades seria entre liberals de dretes i liberals d'esqueres, és a dir, entre els qui pretenen deixar anar els negocis humans a la dinàmica espontània dels modes naturals del seu funcionament per assegurar el triomf dels forts i dels poderosos sobre els dèbils i febles, i els qui pretenen ampliar els espais de llibertat -venent les resistències naturals, institucionals i corporatives- per a tothom. I certament en aquesta oposició

si d'algun cantó cau la idea de llibertat és del costat de la segona figura. Perquè llibertat vol dir realització de la voluntat humana, acció dels homes conforme als seus anhels i aspiracions -els de cadascú, i no uns de comuns imposats a tothom per una minoria- tant en front de voluntats alienes, sigui en autoritats divines o sospitoses mans negres, com del caos de la barbàrie natural. L'esquerra neix, es forma i pren sentit en la voluntat de l'home de construir el seu món propi -el de la seva llibertat- contra l'esdevenir natural de les coses. És el repte de l'home madur que decideix afrontar el seu destí, anar-se'n de casa.

El segon valor cabdal que dóna contingut a la idea d'esquerres és la igualtat. El concepte d'igualtat és també un concepte moral i polític. I no de caràcter antropològic o biològic com pretenien demagògicament alguns. L'esquerra no somnia amb un absurd univers de còpies genètiques idèntiques o amb un aburridíssim paradís de ciutadans imbuits dels mateixos gustos, els mateixos costums i els mateixos interessos. Precisament perquè els homes són diferents i perquè cada un d'ells vol ser lliure -lliure de decidir ell el seu destí- l'esquerra reconeix el dret que tots puguin participar, a la mida del seu gust, en la comunitat humana i lluitar per a fer possible les seves il·lusions, sense discriminació per raó d'origen social o de condició.

Naturalment, la realització de la llibertat i de la igualtat es fa en unes societats, les societats humanes, que van recorrent un llarg i penós camí des de l'estat de naturalesa fins als diferents episodis de la civilització. És a dir, des de l'estari en què els homes eren pures joguines lliurades de la dinàmica de la naturalesa -i dels fantasmes que encarnaven les seves forces- fins l'època en què l'home és el qui assumeix la responsabilitat de les coses que afecten el seu món, i que, per tant, no hi ha ni bé ni mal que no vingui d'ell mateix. Aquest procés ha assolit diverses fases, però malgrat les enormes conquestes fetes en el domini de la llibertat i de la igualtat, està molt lluny encara d'assolir graus satisfactoris. L'esquerra representa la pugna per continuar tirar endavant aquest procés, sense quedar-se aturat en cap de les estacions que marquen el recorregut. Sovint projectes d'esquerres cauen en aquest parany de la conservació: deixen de ser d'esquerres. En comptes de continuar contribuint a la dinàmica social es converteixen en els més ferotges tirans de les conquestes assolides.

Si donem suport a l'aproximació a la idea d'esquerres sobre els valors d'igualtat, llibertat i canvi, em sembla que queda entès:

1.- El caràcter relatiu d'una noció com la d'esquerra. Que fa que no es pugui cristallitzar d'una manera definitiva en determinats poders o en determinades doctrines. Ni que sigui qüestió de rígides normes de conducta, com pretenen sovint els sectors impregnats d'una visió d'arrel religiosa de l'esquerra. I aprofito l'avinentesa per dir que els homes d'esquerra, com els de dretes, són homes, i que precisament per això l'esquerra té entre els seus més poderosos enemics interiors la tendència a allò sagrat, com a forma predilecta de l'home indefens per arrelar-se i acomodar-se en la seva inseguretat. El paper del sagrat -el sagrat laic- a l'esquerra és tan important com fatal pel destí dels seus valors.

2.- El caràcter ampli de la idea d'esquerra. És a dir, l'esquerra no és patrimoni de ningú sinó que pren mil formes diferents al sí de l'entramat social, anant molt més anllà del que són les organitzacions que se n'atribueixen la representació política. Voldria amb això fer fixar l'atenció sobre l'enorme riquesa i pluralitat de l'esquerra, que impregna molts dels comportaments socials, sovint sense que n'hi hagi consciència massa definida. almenys, amb els termes de consciència política. I, al mateix temps, voldria cridar l'atenció també contra aquells sectors doctrinaris que tenen de l'esquerra una idea exclusivista, com si els molestés que hi hagués massa gent d'esquerres. Per comptes d'assumir la pluralitat fonamental de l'esquerra, tendeixen a considerar que totes aquelles actituds o comportaments que no controlen ideològicament o políticament no són d'esquerres.

Plantejades així les coses, penso que la crisi de l'esquerra de la qual avui tant es parla, i que possiblement és la raó per la qual ens trobem ací parlant, és una crisi de les organitzacions i institucions polítiques de l'esquerra. No és una crisi dels valors d'esquerres que són plenament vigents. Ni és una crisi d'aquests valors en relació amb la ciutadania que, possiblement, els té més assumits que mai. És una crisi de les organitzacions polítiques que han encarnat la representació de l'esquerra i de les doctrines que legitimaven aquesta representació. I aquesta crisi pren, fonamentalment, la forma de crisi d'adaptació.

1.- Adaptació a una societat nova, que ha canviat profundament en un període de temps molt curt, sense que les institucions i les ideologies d'es-

querres tinguessin prou flexibilitat per seguir aquest canvi. Organitzacions polítiques i doctrines cristallitzades en temps plenament passats es resisteixen malament a deixar pas a formes organitzatives i idees noves.

2.- Adaptació al poder polític de l'esquerra institucional. L'accés de l'esquerra al poder acostuma a complicar la relació polítics-intel·lectuals-ciutadans. I genera evidents disfuncionalitats entre ells que creen clima de decepció, incomprensió i frustració d'oportunitats, sovint, més enllà de la realitat.

Aquestes dues dificultats s'entrecreuen en el cas del nostre país. I en el d'altres nacions veïnes, com França. I per tant, és sobre les condicions de possibilitat de la hipòtesi d'esquerres en el món modern que cal reflexionar. No oblidant que l'exercici del poder és la gran assignatura pendent de l'esquerra. A França, per exemple, cinc vegades que han governat aquest segle o han estat foragitats del poder abans de temps o han hagut de canviar substancialment els seus projectes polítics. Però que al mateix temps sovint s'han fet accions realment d'esquerres des del poder. I que no hem de caure amb l'infantil raonament que l'esquerra per definició ha d'estar sempre oposant-se.

Cal veure com es pot recuperar el retard que l'esquerra institucional porta sobre els temps presents. I com sortejar paranys que han sorgit en el domini de les idees i que fan que, en aquests moments, alguns tinguin la impressió que la dreta és hegemònica en el terreny ideològic.

Perquè una reflexió d'aquest ordre tingui interès estem obligats i excuseu la insistència a no perdre de vista la diferència entre la impregnació social dels valors d'esquerres, per tant el caràcter viu de l'esquerra en la societat, i les dificultats que pateixen les institucions i les ideologies d'esquerres ancorades en plantejaments sovint obsolets. A aquestes segones, insisteixo, correspon l'adjectivació d'estat de crisi. L'esquerra en la societat està possiblement més viva que mai. I és un mal camí, una manera de posar-se una bena als ulls creure que perquè la ciutadania no hagi estat prou sensible als missatges de les institucions oficials de l'esquerra, el país se'ns hagi tornat de cop radicalment conservador. Porser seria més lúcid entendre que el que és demana és una rectificació, un reajustament que faci possible refer el vincle representatiu.

La incomoditat de l'esquerra oficial davant el món present passa, almenys, per tres punts:

1.- La dificultat d'entrar en el joc transformador de la nova tecnologia. Hi ha un prejudici -com tants prejudicis d'esquerres d'arrel ben cristiana- que fa pensar com si la tècnica fos perniciosa, és a dir, de dretes. Poques coses com la tecnologia moderna -malgrat el trauma de la crisi en la seva posta en marxa- pot, degudament utilitzada, fer tant per estendre les quotes de llibertat i d'igualtat, per aproximar l'home a un vertader control de la naturalesa, per tant a unes més elevades possibilitats d'exercici de la seva voluntat.

2.- La segona dificultat és la dispersió. L'esquerra oficial suporta malament el procés creixent de l'autonomia de l'individu i que aquesta es converteixi en una aspiració fonamental de la ciutadania. Acostumada a grans projectes unificadors en què l'individu era un pur instrument d'un fi col·lectiu superior li resulta difícil entendre i acceptar que aquest pas dels objectius comuns únics a la suma d'objectius individuals és precisament la conseqüència d'haver assolit un estadi nou en la lluita per l'ampliació de les quotes de llibertat. De manera que penso que aquest és el punt decisiu de la crisi actual de les ideologies d'esquerres i de la incomoditat i el recel que les institucions polítiques sensen davant de tot el que no es mou pel simple criteri d'enquadrament polític.

Durant molts anys, s'ha viscut pendent d'un gran objectiu. Tots havíem d'agafar el mateix tren per anar al mateix lloc. I aquest lloc tenia quelcom de terra promesa. En nom d'aquest fi suprem tot era possible. El qui no l'acceptava quedava exclòs: segons les circumstàncies de lloc i de poder l'exclusió prenia diverses formes: des de la condemna moral fins a l'eliminació física. La impossibilitat de seguir avançant per aquest camí ha anar quedant palès a als ulls de la ciutadania al llarg d'aquest segle. I té diversos moments d'inflexió que culminen, probablement, l'any 68. Després comença la dispersió. I l'esquerra troba enormes dificultats a adaptar-se en una situació nova en què no es tracta de marcar un fi únic per tots sinó de fer possible, de mica en mica, la possibilitat que cadascú pugui realitzar els seus fins propis, els que escolleixi.

Aquesta lògica està ja molt inserta en les mentalitats modernes. I per això han fet fortuna mercaderies com l'individualisme o el liberalisme, que el pensament conservador ha sabut, davant la passivitat de l'esquerra fer seus i manipular-los degudament. Aquesta situació fa pensar a alguns que estem en un món sense horitzó. I és cert si l'horitzó és una vaga i llunyana

promesa que ens il·lumina com als cristians el camí de la terra promesa. Però no és tant cert si pensem que hi ha espais que es poden guanyar i que, de fet, es guanyen cada dia, per la llibertat. El que potser cal recordar és que la llibertat és concreta. I que sempre que s'ha presentat com un bé absolut -per tant inassolible- s'ha perdut la poca que es tenia.

Aquestes dificultats es tradueixen en una certa crisi de la relació de representació que fa que els camins de l'esquerra institucional i de l'esquerra real vagin força separats. Però això no vol dir que, en el sí de la societat, no s'hi operin canvis ben importants, encara que no estiguin dirigits per l'esquerra oficial. Cal molta ceguera per no adonar-se de que passen coses.

3.- La tercera dificultat és de l'ordre del llenguatge i de la comunicació. Cada vegada més -i no oblideu que això és problema tan de les dretes com de les esquerres- el llenguatge polític apareix despul·lat de sentit per al ciutadà. Espera una cosa i li diuen una altra. Una recent enquesta realitzada a França deixava constància que prop del vuitanta per cent dels francesos creuen que els seus polítics menteixen. I la pèrdua de popularitat dels líders de l'esquerra sovint va acompanyada de pèrdua de popularitat dels de la dreta. Hi ha un llenguatge -i ací sí que l'esquerra ha canviat poc- pautat, ple de recursos d'estil d'observància obligatòria, que fa que el que diuen els polítics soni sovint a música celestial. I la gent s'ho mira cada vegada amb més cara de perplexitat. Cada cop més decidida a muntar-s'ho passant d'ells.

Com conseqüència d'aquesta triple dificultat d'adaptació, l'esquerra -- cedeix sovint territoris ideològics que formen part plenament del seu patrimoni.

-- contempla amb desconcert, desconfiança i dificultat de seguir els nous moviments nascuts en el sí de la societat, caracteritzats, en general, per una recerca d'objectius molt més concrets, per una mobilització de ciutadans per guanyar un espai precís de llibertat i no per canviar tot el món de cop. D'aquest ordre han estat les més poderoses mobilitzacions, tant en l'ordre dels costums com de l'ecologia o de la qüestió nuclear, i sovint han perdut precisament la seva força en el moment que han tractat de convertir-se en grans moviments ideològics amb vocació d'abarcant la totalitat.

No és una adaptació fàcil, entre altres coses perquè afecta fins i tot la nostra educació sentimental, formats en tota una altra noció d'esquerres en temps en què encara tenia sentit parlar de revolució en majúscules. Però aquest és un altre tema del que ja parlaran, suposo, Rubert i Lorés en el seu moment.

L'esquerra a França -i continuo amb l'exemple forani per evitar que la discussió se'ns perdi en "picabaralles" partisans- arriba al poder. Gairebé des del primer moment es produeix un procés creixent de desafecció entre un projecte que semblava prou radical de transformació de la societat i la ciutadania. Tot d'una l'esquerra -seguint la descripció de Thomas Ferenczi- partidària del tot-Estat descobreix les virtuts de la iniciativa individual; planificadora impenitent pren consciència dels avantatges del mercat; doctrinària irresponsable, als ulls d'alguns, accepta el poderós argument de les dades de l'experiència. L'anomenada guerra escolar és en aquest sentit punt de no retorn: la fe en el paper tutelar de l'Estat, és finalment, posada en qüestió i es marquen els límits de l'acció del poder públic. ¿És això una claudicació de l'esquerra francesa? ¿És que de cop s'han tornat de dretes o és precisament el principi de la recuperació ideològica, del descens dels núvols del programa comú a la realitat concreta de la vida quotidiana francesa?

El que em sembla més greu de tot això és que aquest canvi s'hagi operat sota la pressió ideològica de la dreta. És a dir, que s'hagi arribat ací, perquè l'esquerra no havia estat capaç d'assumir la part seva, i ben seva, dels missatges que ara, mal que bé, es veu obligada a vehicular. Dit d'altra manera, que l'esquerra estés a la defensiva en temes que són -haurien de ser- ben seus i que en aquest moment passen poderosament en la societat: el liberalisme i la defensa de l'autonomia de l'individu i la descentralització en un món en què la gent se sent realment aclaparada per aquest monstre tot poderós que és l'Estat, que fa que avui dia sigui un dels símbols més manifestos de l'opressió social, contra el que els ciutadans tenen la sensació que també han de defensar-se.

I des d'enlloc podrà l'esquerra millor que des del poder contribuir a la tasca de crear espais de llibertat amb què contrarrestar la tendència natural de l'Estat a acumular poder. Per això, en comptes de regalar el discurs liberal -que la dreta s'apropia amb cinisme incommensurable-, el discurs nacionalista o el discurs sobre el privat, permetent que s'imposi la versió més salvatge de tots ells, la que els transforma de discursos de llibertat

en mecanismes d'exclusió dels febles, dels estrangers o dels qui protesten, l'esquerra ha d'avançar sense por en la tasca de reequilibrar les relacions socials en benefici dels individus. Això ofereix un llarg promptuari d'objectius concrets, i no per demà passat sinó per demà mateix, que poden fer recuperar a l'esquerra aquest sentit del projecte que és la seva força. Però projecte sustentat en el present i per tant de resultats modestos però immediats, i no hipotecat a un futur ni creïble ni forçosament desitjable.

Massa sovint s'imposa la por. Por en dos direccions. 1.- Por que els ciutadans temptats per la ideologia de la seguretat -una de les de més ampli funcionament en les inseguretats del moment present- no segueixen. Però és propi de l'esquerra l'audàcia, i en aquest domini s'ha de córrer riscos. 2.- Por de fer passos massa atrevits dels quals després se'n beneficiïn els altres. Un dirigent socialista francès deia dies enrera: "estem fent les bones opcions però reculem davant les conseqüències polítiques". Les bones opcions eren les respostes que el govern ha anat donant al tema de les llibertats, l'aclaparament dels macro Estats moderns: la descentralització, "contra l'Estat omnipotent, uniforme i molest", el fi del monopoli de l'audiovisual, l'ampliació permanent d'espais de defensa del ciutadà en front de l'Estat en el domini de la justícia, en la important gestió de Robert Badinter. Però sempre aquestes opcions han quedat a meitat de camí. L'esquerra té por d'ella mateixa. Tem que els altres aprofitin les seves conquestes.

En front dels pessimistes de la crisi de l'esquerra, tendeixo a mantenir un cert optimisme fundat -i perdoneu l'expressió- en el carrer. Jo diria que en aquest moment la societat està ja un bon tros endavant de les organitzacions polítiques. I no obstant això crec que és important atrapar aquesta distància.

Cal per això, de la part de les organitzacions polítiques, una certa modestia, un oblit de la vocació redempcionista de les avantguardes d'altre temps.

Cal que les organitzacions d'esquerres siguin conscients del seu lloc i paper: la representació política. I que entenguin que l'esquerra és molt més que això. I que hi ha molta gent disposada a fer, i que fa sense consultar ningú, per la transformació de la societat sense aspirar a l'exercici del poder polític. Cal doncs abandonar la vella idea de les societats superpolititzades, en què tot era política, i el que quedava fora d'això no tenia sentit. És aquest un punt de reflexió important per l'esquerra d'avui.

Cal, al mateix temps, entendre el missatge de la modernitat que és -sobretot- un missatge de present. Reflexionar i actuar sobre aquesta idea sense deixar-se endur per nostàlgies ni de futur ni de passat.

Cal acceptar el repte de la tecnologia moderna ja des d'ara. Sabent que ací es juga una de les grans apostes de la llibertat. D'això depèn que les noves pròtesis de què l'home s'està dotant estiguin al seu servei o no. I la gent ho ha entès molt clar. I sap que se'n pot treure molt "partit".

Cal oferir a la ciutadania expectatives reals en el terreny dels valors culturals i de la llibertat. Que li donin, al mateix temps, l'acompanyament en la seva soledat i la il·lusionació per seguir endavant que es necessiten en temps de mancances, de les que tothom és conscient i ningú no es fa falses il·lusions.

Jo crec que en el moment actual el projecte de l'esquerra ha de ser un projecte de defensa de l'autonomia de l'individu en front de tots aquells poders i aquelles forces que l'aclaparen. I que mai com ara és necessari acabar amb el mite de la raó d'Estat. I en aquest sentit Minc té raó: a Europa el conflicte futur serà entre liberals conservadors i liberals d'esquerra. I les institucions polítiques esquerranes recuperaran la seva força, la que, en bona part, l'esquerra ja té en el si de la societat.

Josep Ramoneda

"EL FUTUR DE L'ESQUERRA A CATALUNYA"

L'ESQUERRA I LA QÜESTIÓ NACIONAL

=====

18/10/84

TRANSCRIPCIÓ DE LA COMUNICACIÓ DE JOSEP TERMES

Jo m'he plantejat el tema de "L'esquerra i la qüestió nacional" des de la meua perspectiva d'historiador. Des d'aquest punt de vista, crec que la qüestió nacional no és tan complexa com pot semblar. En realitat es tracta, en el cas dels pobles petits, d'una lluita per mantenir la identitat a través dels temps. I aquesta és una interpretació del tema que pertany, en certa manera, a l'ortodòxia decimonònica, és a dir, a la que observa com els grans països han practicat un determinat tipus de nacionalisme agressiu i com els petits han acabat esdevenint Occitànies o Gales fíklòrics.

En aquesta reflexió també trobem exemples com el català (el dels Països Catalans), que ha anat sobrevivint i ha deixat a la història, als éssers humans, un llegat de llengua i cultura que, com a mínim, és tant valuós com el rus, l'americà o el castellà. Més petit, potser, però igualment enriquidor de la natura i la societat humanes.

Creo que el plantejament que ara ens hem de fer és el de recuperar les tradicions de l'esquerra catalana. Recuperar-les en profunditat, és a dir, recuperar aquella esquerra catalana popular (populista, en certa manera), una bona mostra de la qual es concreta en els moviments dels anys 30 (els de la II República). Recuperar l'esquerra - després de la crisi que està patint en la fase de la transició, de la sortida del franquisme - vol dir recuperar els orígens.

Aquesta recuperació, tanmateix, no ha de significar una lluita doctrina contra doctrina, (Marx contra Lenin, Marx i Lenin contra Bakunin, Marx, Lenin i Bakunin contra Serra i Moret), sinó un retorn a la idea primigènia de l'esquerra, que, com a concepte, s'engendra en els darrers cent anys, a partir de moviments diversos - no solament partits - i d'un esperit general que busca el benestar, la felicitat, la llibertat i la justícia dels homes i dels pobles.

L'esquerra ha perdut, una mica, aquests valors inicials i ha acabat esdevenint un cos doctrinal, amb un cert encarcerament dogmàtic i de partit. Caldria, col·lectivament, un esforç de retrobament de la tradició de lluita per fer que l'home individual, el ésser humà individual i l'ésser humà realitzat en poble, tingués més benestar, felicitat, llibertat i justícia, oblidant, per dir-ho així, subtils disquisicions doctrinals.

L'esquerra, a Catalunya, ha passat al llarg de la història (i abans d'arribar a la crisi de valors que ens ocupa) per tres fases molt diferenciades.

Una primera, la originària, que contempla el naixement dels primers sindicats obrers (al 1840) i arriba fins al voltant de la I Guerra Mundial. En aquesta fase, l'esquerra s'articula, sobretot, en sindicats i el seu moviment esdevé una praxis sindical. Encara que l'embolcall sigui "anarquista", el moviment és, bàsicament, una preocupació pel treball, per les condicions del treball, per les reivindicacions salarials. Una mena d'excrecència, lògica, normal, derivada del segle XVIII, de segle de les Llums, apareix en aquesta pràctica sindical. És el cosmopolitisme, la idea de la igualtat fonamental de tots els éssers humans, dissolts en la humanitat genèrica. La "qüestió catalana" no es planteja, doncs. El moviment dels sindicats, una minoria obrera, és feble i la seva preocupació és articular-se com a moviment de classe i no pas dedicar-se a altres temes. D'altra banda, entre 1840 i 1918, una sèrie de coses estaven molt clares: l'ús del català, la utilització del català com a idioma de la vida pràctica, no plantejava problemes perquè, entre altres coses, la major part de la classe obrera era catalano-parlant. La inexistència dels moviments migratoris de l'època industrial fa que s'arribi, en aquesta etapa històrica, a una certa "quotidianitat laboral" del fet català sense necessitat de plantejaments, diguem-ne oficinosos, doctrinaris. La doctrina

es reserva per a entelèquies més candents : la discussió sobre l'anarco-comunisme, l'anarco-col·lectivisme, la societat sense estats, etc.

El gran canvi, en la mentalitat obrera, es produeix en el context de 1914-1918. I és un canvi substancial perquè s'acumulen un conjunt de factors que el fan possible : Les lliçons del catalanisme literari romàntic ('es a dir, totes les obres de cultura, tota la poesia, tot el teatre, tota la literatura política) s'han anat gestant, i n'han tingut cura els intel·lectuals orgànics. La societat, a poc a poc, ha anat rebent aquests coneixements i les diverses classes socials ^{els} han paït segons el seu major o menor nivell cultural. La classe obrera és la més tardana, en aquest sentit, perquè la seva pròpia situació d'indefensió material i cultural dificulta un accés a aquests nivells. Per tant, són les classes mitges/altres les qui arriben abans a la problemàtica de la realitat catalana, de la defensa i coneixement de la llengua i cultura catalanes. Però a l'entorn de la I Guerra Mundial ja es porten 50 anys de Renaixença i, al món, s'han produït un seguit de circumstàncies històriques molt definitòries. Per un costat, la Revolució Russa, amb tot el que significa de desvallestament de l'imperi dels tsars i, per tant, de vivacitat de les minories nacionals oprimides fins aleshores per la corona; per l'altre, l'aparició dels nous estats (la fusió de txecs i eslovacs, la unió de serbis-croates-eslovens, els eslaus del sud), la insurrecció a Irlanda (que tindrà una gran transcendència a la Catalunya dels anys 20) i, no cal dir-ho, els principis de Wilson sobre els drets dels pobles a l'autodeterminació.

En aquest context, el marc de les relacions laborals canvia. Apareixen les primeres idees dels sindicats de branca o d'indústria, el món internacional està revoltat per l'establiment -com ja he indicat - dels nous estats, el moviment sindical adquireix una forta embranzida.

A Catalunya, es comença a observar el fenomen migratori modern. És a dir, per primera vegada, l'obrer català és conscient que les diferències de llengua i cultura signifiquen un procés d'adaptació d'altres comunitats que han arribat a Catalunya - amb l'allau de tensions que això pot generar - . És a partir de 1918 quan comença a veure's la possibilitat d'existència d'una immigració no adaptada, perquè, tal com he dit, l'ús del català és absolutament dominant i la diglòssia existent està referida a la propaganda escrita però no pas a l'oral.

Aleshores, els grups d'avantguarda obrera, els nuclis actius, el sector dirigent (permeteu-me aquesta introducció en la fraseologia leninista) de l'esquerra comença a moure's i comença a entrar, per vies diferents, en una visió nacional del problema de Catalunya (que s'aguditza quan la dictadura de Primo de Rivera frapa el sentiment nacional dels catalans).

És a dir, en aquesta etapa que podem establir entre 1923 i la II República, el moviment obrer abandona el cosmopolitisme anterior i s'adona -- per la via del leninisme estalinista, però la via de la socialdemocràcia posada al dia per l'austro-marxisme -- dels drets dels pobles, dels drets d'autodeterminació de les nacions. de la classe obrera.

L'entrada en el món de la catalanització és un fenomen directíssim i colpidor. S'hi introdueix perquè s'adapta a les realitats nacionals en el seu moment de creixement i de plenitud i perquè en sap copsar tota la força històrica.

Això quedarà brutalment tallat per la Guerra Civil.

A la posguerra, aquesta esquerra esdevindrà, jo no diria el portaveu principal de la nacionalitat catalana, però sí, el motor de la lluita contra el franquisme. En l'acció de defensa del país i de les seves llibertats, l'esquerra acaba assumint definitivament la qüestió de les nacionalitats i la defensa de la nacionalitat catalana.

Aquesta introducció històrica s'emmarca ^{general} en un context en què els radicalismes van desaparèixer.

Si comparem l'època actual, l'època de les societats urbanes post-industrials, amb la de la crisi d'entreguerres de 1918-1939, veurem, perceptiblement, com un fenomen real, una progressiva pèrdua dels radicalismes. No sé si d'aquí a trenta anys això canviarà; per tant, no pretenc dir que sigui una constant històrica (i que des d'ara el radicalisme desapareixerà definitivament) però em sembla que la radicalització social ha sofert una devallada extraordinària al llarg d'aquests cinquanta anys.

Aleshores, això què vol dir?

Doncs, que l'anarquisme, per un costat, s'ha esvaït i, per tant, ha desaparegut bastant el pòsit federal que hi havia al país; i, per l'altre, el comunisme de militància estrictament bolxevic també està en una fase de desintegració, la qual cosa vol dir que la doctrina leninista-estalinista del dret a l'autodeterminació també està congelada.

Si acceptem aquesta pèrdua dels valors radicals dels dos moviments obrers, ens queda un valor central que és el de la socialdemocràcia o socialisme democràtic, que, a Catalunya, ha tingut una llarga tradició. Una tradició, per entendre'ns, "regionalista", la de Serra i Moret.

Se'ns planteja un problema amb aquest tronc central.

Tenint en compte la no-existència, a Catalunya, del Partit Socialista Obrer, els corrents que conformen el socialisme democràtic a casa nostra són una mica contradictoris i el seu encaix provoca dificultats orgàniques: per un costat, tenim el corrent catalanista-regionalista del M.S.C. que és l'hereu de Unió Socialista de Catalunya; i per l'altre, ens trobem amb un cert cosmopolitisme radical-burgès, el Front d'Alliberament Popular (FLP). És a dir, una tradició de tipus antic - el catalanisme democràtic social -, més una tradició nova, que és l'empelt de leninisme i cristianisme desenrotllat pel FLP.

No sé fins a quin punt això no ha estat contradictori per al ser i l'estar del Partit Socialista.

En el món actual, em sembla que l'esquerra catalana es troba amb una dificultat addicional terrible : el seu nacionalisme és, per essència, tebi.

Altrament, el nacionalisme de la societat catalana en conjunt també és una mica de bany-maria. Contra el que normalment es diu a les Espanyes(i a vegades, a Catalunya mateix) la societat catalana té un nacionalisme tebi, modest. És el resultat d'una llarga història d'emigracions, de transformacions culturals i socials, de relacions amb Europa, d'equilibris de població. Un nacionalisme romàntic, no gens agressiu.

Enfront d'això hi ha una societat espanyola que practica un nacionalisme infinitament més marcat, que està profundament impregnat de l'aparell de l'estat i que té una llarga tradició cultural de dretes i esquerres(Marcelino Menéndez Pelayo o José Ortega i Gasset son dos exemples paradigmàtics, igualment estatistes i espanyolistes). Aquesta esquerra catalana, que és tèbia en el seu "nacionalisme-regionalisme" - de la mateixa manera que ho és la societat catalana - es troba enfront d'un nacionalisme espanyol creixent, més fort, _____, que havia entrat en crisi als darrers anys del franquisme - perquè des del punt de vista de la il.lustració, el franquisme era impresentable -, però que rebrota, en la transició, amb una societat espanyola que ja es pot presentar amb la cara neta davant les nacions civilitzades. L'esquerra catalana no ha sabut entendre el fenomen(el fet que el seu nacionalisme tebi està al costat d'un nacionalisme espanyol accentuat, gairebé frenètic, dur i bastant intransigent) i l'està pintant malament.

Per altra part, l'esquerra catalana no ha estat mai gaire estatista. No ho ha estat ni en la seva tradició anarco-federalista, ni en la més estrictament federalista. En tot cas, tot plegat s'ha reduït a un fluctuar entre la caseta i l'hortet, la petita propietat ben distribuïda, i un estat que no molesti gaire. Fora contribucions, fora exèrcit permanent, no al militarisme. L'esquerra

ha entès "l'estatisme català" com una honrada administració de les coses, que defensi, sobretot, la llengua i la cultura, que no posi gaire impostos i que "governi" discretament bé. Reserva, tanmateix, els elements de concepció de l'estat a l'estat gros, a l'important, que és l'estat espanyol. I ara, aquesta esquerra catalana està perplexa perquè estem vivint, en el cas concret de la situació espanyola, un creixement desorbitat de l'aparell de l'estat (si voleu, en un moment de crisi internacional de l'estat-convivència derivat, en certa manera, de les teories dels anys 20).

Històricament, si mirem el que feia l'estat espanyol a l'època de Primo de Rivera o al segle XIX (amb la Restauració), o inclús el que va fer als primers moments del franquisme i ho comparem amb el que ara fa, podem observar clarament (sense entrar en valoracions econòmiques) que l'estat cada vegada té un pes més fort.

L'esquerra catalana es troba perduda en un estatisme que és cada vegada més evident i no sap què fer: si jugar a l'anti-estatisme o enviar catalans a Madrid. Jo sóc molt partidari d'enviar catalans a Madrid sempre que no ens pensem que això soluciona el problema català. Perquè això només vol dir que hi ha gent que treballa a Madrid, donant una certa tonalitat i una certa interpretació de la "cosa" catalana. Però la solució catalana ha de passar pel marc de les relacions de poder a la plaça de Sant Jaume, l'esquerra catalana ha de controlar els mecanismes institucionals des de la plaça de Sant Jaume. El petit nucli de catalans que tenen força a Madrid poden ser víctimes d'una broma que jo no faria perquè ^{la} Considero injusta: en Franco era gallec i l'Stalin georgià i, amb això, ni Galícia ni Georgia no se'n van beneficiar gens.

Què li ha passat, a aquesta esquerra? Doncs, que li ha caigut al damunt el magma de l'estat de les autonomies. I ja comença a ser hora que l'esquerra catalana digui que aquest no és el seu projecte polític.

Encara hi ha gent d'esquerra a Catalunya que creuen en l'estat de les autonomies? Ja se n'adonaran : aquest no és el projecte polític de l'esquerra catalana.

L'estat de les autonomies és un simulacre creat, bàsicament, per igualar la qüestió catalana i la qüestió basca. I això és una obvietat a nivell polític i a nivell intel·lectual. Aleshores, fins que l'esquerra catalana no sàpiga explicar(i ja sé que és molt difícil de fer-ho) a la dreta, a l'esquerra espanyola, al poble espanyol en general, que l'estat de les autonomies no és la fórmula històrica ni present que volem, malament rai!

No és, en absolut, l'estat federal(vaja, no cal ser de la Càtedra de Dret Polític per veure que això és un joc de paraules), i no és un estat que reconegui les reals particularitats de la societat catalana, molt lligades a un factor llengua i a un factor cultura. I jo em pregunto fins a quin punt el catalanisme moderat no ~~es~~^{serà} deixat de banda (perquè a l'hora de la veritat entrarà en contradicció total entre aquest estat de les autonomies que s'ha fet per igualar i la realitat present).

Des de la meua hipòtesi de treball, l'esquerra catalana s'ha vertebrat malament amb l'esquerra espanyola, no ha sabut explicar a Espanya què vol dir Catalunya(i això costa, ja ho he dit, i deu ser necessari més temps) i el trencacaps ha quedat d'una manera una mica estranya, amb una sobirania teòrica i una realitat subordinada que està aquí, damunt la taula.

Com a conseqüència de tot això, l'esquerra catalana ni ha paït ni ha sabut explicar a Espanya les seves derrotes electorals de 1980 i 1984, que, inter nos, tenen molt poca importància històrica perquè els projectes polítics són uns projectes a llarg plaç i no uns projectes ³conjunturals de qui-dies-passa-anys-empeny.

El 1980, l'esquerra catalana(i estic parlant ara molt clarament d'en Reventós) es posa massa nerviosa amb la derrota electoral i no la sap pair i l'explica malament a Espanya. D'aquí a una interpretació maniquea que digui "Convergència/Pujol és l'extrema dreta, és la dreta, és la burgesia, no hi ha res a fer en aquesta qüestió", només hi ha un pas . Un pas que és

perillós, perquè amb l'evolució històrica s'ha demostrat que el plantejament era erroni i que en sortien afavorits els contraris, a qui es pretenia d'atacar.

Continuant amb aquest simple llistat que contempla algunes maneres d'entendre el problema, caldria dir, també, que l'esquerra, en l'equivoca transició, ha passat massa depresa de demanar la ruptura a enganxar-se al carro de la reforma. És a dir, com aquell qui diu d'avui per a demà, es va passar de voler fer una ruptura (pacífica i de masses, evidentment, no violenta), a estar rebent el Capità General, a l'espera d'una possible condecoració reial. Hi ha un pas excessiu, al meu entendre. Potser ni una cosa ni l'altra. Potser hagués convingut més una visió distanciada, amb el càlcul de l'inevitable (tenint en compte la interrelació de les forces, a la transició)

Recordo que pocs dies abans del referèndum li deia a un destacat dirigent català (que uns anys després havia de ser candidat a la Generalitat) que la reforma política era inevitable. Em va acusar de reformista i de moltes més coses. Quinze dies més tard vaig dir-li: "home, s'han passat!" ; i ell, en canvi, ja estava participant en aquest joc de la reforma.

A l'esquerra catalana li ha costat, sortir de la transició del franquisme. I més que rectificacions doctrinals, convenen, ara, modestes reflexions sobre els errors que s'han comès.

Error que també passen per l'afany (comú a molts de nosaltres) de trobar un denominador comú, de marcar doctrines sense explicar quin contingut real haurien de tenir. Amb això m'estic referint directament als qui parlaven massa del dret d'autodeterminació (que és evident que es feia servir com un eslògan, com una manera de distreure al personal i que, a l'hora de la veritat, ha estat llançat al carro de les escombraries).

Falta un punt intermedi. A on ens podem quedar, lluny d'aquest poti-poti actual?

A l'esquerra li manca un pragmatisme, un sentit de la realitat ajustat(que l'allunyi de la simple quotidianitat i de les vagues teories que es perderàn en el futur dels temps i que mai no s'aplicaran - com la de l'autodeterminació o com la de la socialització total de la propietat -). És per això que l'esquerra catalana té, essencialment, una debilitat pragmàtica(més que no pas una debilitat de to) per entendre els seus propis límits.

S'ha repetit massa un doble llenguatge. Aquell defecte que l'esquerra utilitzava per acusar als altres i que, ara, ella practica tan sovint. Perdoneu per citar una persona que respecto molt i de la que sóc molt amic, però penso que és revelador. En Solé Tura diu a la tele, aquest estiu, que "España no es un accidente histórico".

En Solé Tura ha estat el crític central del catalanisme dretà, ha marcat una escola de pensament cultural/polític (en la que jo no participo) , ha observat que el catalanisme és el resultat de la força de la burgesia, que la nació és una creació històrica de la burgesia de fa cent cinquanta anys. I ara va i et diu a la tele (que és allà on es fa propaganda de veritat) que "España no es un accidente histórico" perquè ja va néixer a la prehistòria ! Això fa pensar. I és que potser l'esquerra practica molt més que la dreta(que ja el practica!) un doble llenguatge: aquí i a Madrid.

No es pot caure en aquest conjunturalisme. Ja ho deia en Machado: "aquellos polvos trajeron estos lodos". No m'estranyen gens, les derrotes electorals, tenint en compte tot això.

Els pobles petits són pobles de botiguers. Anem trempejant com podem i, si ens descuidem, quan algú ens pregunta : "però, vostè qui és?", dissimulem una mica i contestem : " Oh, no, no. Jo sóc internacional, jo, veurà, no em mullo gaire". Els espanyols són espanyoles les vint-i-quatre hores del dia. Aquí i a fora, i no tenen vergonya! I per això tenen des del BOE fins a l'Exèrcit.

11

No admeto (si faig una comparació amb el BOE i l'Exèrcit) ser d'un nacionalisme de la mateixa mena que el seu, perquè, encara que només sigui pel pragmatisme de les coses, són dues realitats nacionals(i per tant, de política nacional) ben diferents.

Tot plegat em recorda aquell amic meu, gran teòric de l'esquerra, que em volia convèncer(també l'estiu passat) que els militars eren iguals a tot el món. I joestic d'acord amb ell. Però uns donen cops d'estat i els altres, a Anglaterra, s'amaguen i van de civil pel carrer.

Per tant, el pragmatisme històric em demostra que tots són iguals però que, a l'hora de la veritat, es comporten diferent. I sense necessitat de recórrer a l'Orwell , em demostra que hi han societats millors que les altres.

En conseqüència, doncs, els pobles petits no hauríem d'admetre la mentalitat botiguera. La mentalitat d'estar sempre dissimulant, sempre flagelant-nos, practicant sempre la llei de l'embut.

Cal tornar a una esquerra ètica, a una esquerra moralitzadora que vulgui, per a Catalunya, un auto-govern específic. I no cal la separació ni el separatisme ni la independència, sinó simplement un auto-govern real, necessari, que mantingui el dret a la pròpia identitat, que no tingui vergonya d'admetre i d'explicar que és diferent(perquè diferent no vol dir ser millor que els altres. Vol dir ser diferent) i que es sàpiga adaptar a la realitat.

Un auto-govern que vulgui defensar allò que li és propi. Com deien els retòrics obrers de l'extrema esquerra dels anys 30(als quals admiro sincerament), que es sàpiga explicar als altres germans d'Espanya, d'una manera clara i neta, que volem estar en un projecte hispànic comú però sempre que cada un sigui el que és i que cada un pugui i sàpiga governar-se a casa seva.

30057 301805

L'ESQUERRA I LA QÜESTIÓ NACIONAL

I

L'esquerra. Què és l'esquerra?

La qüestió nacional. Quina és la qüestió nacional?

És l'esquerra quelcom més que un recurs retòric?

Hi ha una qüestió més irresoluble que la qüestió nacional?

Suposant que arribem a saber què és l'esquerra i quina és la qüestió nacional, ¿hi ha un tractament d'esquerres de la qüestió nacional?

En aquests temps que corren cal ésser • molt ingenu • molt agosarat no ja per parlar sobre aquests temes, sino fins i tot per usar aquestes gastades expressions.

I, tanmateix, son expressions i temes d'importància decisiva en la nostra vida política i, per a molts, en la nostra vida tant curt, i no és fàcil que deixin de ser-ho en un futur previsible. De manera que convé armar-se d'ingenuïtat i de gosadia i parlar-ne.

Comencem per l'esquerra, doncs.

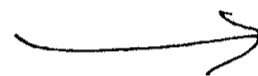
En aquesta breu reflexió s'entén per esquerra aquella actitud político-moral, a) que pensa que el futur històric de l'espècie humana pot ser i ha de ser millor que el seu passat i el seu present; b) que creu que tots els éssers humans tenen el mateix dret a una existència digna i lliure i, per tant, a la participació en la producció i distribució de la riquesa col·lectiva i en la regulació política de la vida en societat; c) que l'existència i el destí dels homes està, en definitiva, a les seves pròpies mans.

S'entén en canvi com actitud de dretes aquella que

a) entén que hi ha forces superiors a l'home -naturals • sobrenaturals- que expliquen i justifiquen diferències radicals en la condició i el destí dels individus; b) que sobreposa els interessos • ideals d'un grup social a tot possible projecte de millora de l'espècie humana en el seu conjunt; c) que tendeix a privilegiar el passat

•, en tot cas, a construir imatges del futur que idealitzen imatges • valors del passat.

Tot això equival a dir que tant dretes com esquerres són fonamentalment actituds político-morals històricament relatives. Político-morals, perquè descansen en unes determinades escales de valors, en unes determinades concepcions de l'home i de la societat, i perquè es manifesten especialment en unes determinades opcions polítiques i socials. Històricament relatives, perquè les escales de valors i les opcions polítiques ha son, i el que ara era d'esquerres ahir pot ser de dretes avui • demà.

Les opcions d'esquerra no tenen cap mena de superioritat "científica" sobre les de dretes. Més aviat a l'inrevés: una perspectiva d'esquerra equival sovint a anar ~~de~~ contracorrent de les inèrcies de la naturalesa i fins i tot de la història. Tant la naturalesa com la història, a manca d'una intervenció conscient i correctora de l'home, solen ser de dretes: donen la victòria als forts i poderosos, premien l'agressivitat i la violència, fomenten el conflicte i la desigualtat, castiguen els febles i els desviats, se'n riu de la generositat, la solidaritat, la justícia, ...

La noció d'esquerra remet a la voluntat de crear un ordre social que escapi a la condició natural de ~~l'~~ existència humana, un ordre regit no pels condicionants biològics i genètics • pel pes mort del passat històric, sinó per uns valors i unes convencions acordades per tots que facin possible una existència digna i lliure per a cadascú.

L'esquerra, en fi, és la voluntat de construir un futur en el qual que els homes i les dones siguin no objectes sinó subjectes de la vida i de la història.

La possible superioritat de l'esquerra sobre la dreta no es dóna mai d'ordre "científic", sinó moral. No consisteix en un millor coneixement de la realitat • del passat, sinó en un diferent projecte de futur, i aquest projecte de futur està alimentat per ideals, no per regularitats estadístiques. (Sense dubte, el coneixement de la realitat natural i social, passada i present, és essencial per a poder-se plantejar ideals raonables, utopies possibles. Però aquí es parteix de que si quelcom caracteritza a la naturalesa humana és la seva obertura, la seva disponibilitat, la seva indeterminació, • en tot cas la seva malleabilitat. El que aquí es vol dir en definitiva és que el que distingeix fonamentalment a dretes i esquerres no és

tant l'anàlisi de la naturalesa original de l'home com les propostes relatives al seu destí).

Aquesta divagació tan general té uns objectius ben precisos, que formularé molt esquemàticament en tres punts:

1) En primer lloc, l'esquerra és quelcom més que el conjunt d'organitzacions polítiques que es reclamen de l'esquerra. L'esquerra és una mentalitat, l'esquerra pot ser un moviment social, un conjunt de moviments, l'esquerra és el conjunt d'aspiracions a la millora de la condició humana. Molt sovint les organitzacions d'esquerra només són una part, més o menys representativa, d'aquesta esquerra social.

2) En segon lloc, la famosa crisi de l'esquerra, en general i en especial entre nosaltres, és ben real, però diferent de la que se sol entendre. L'esquerra està en crisi allà on ha guanyat, és a dir, allà on s'ha realitzat bona part del seu projecte històric i per tant ha quedat, al menys momentàniament, sense perspectiva de futur. Aquest "guanyar" no es refereix només a victòries electorals o militars, a preses del poder o ~~exercici~~ gestions governamentals per part de partits d'esquerres. Es refereix a tots aquells valors i reivindicacions de l'esquerra social que han anat passant a formar part del sentit comú i sovint de la legislació dels Estats moderns: els drets polítics i sindicals de tots els ciutadans, els serveis públics, la sensibilitat i el respecte ~~cap a~~ ^{pels} drets de les minories, els drets dels treballadors, l'escolarització general, el valor de la llibertat, ~~x~~ són tantes altres conquestes de l'esquerra en els darrers 100 anys, conquestes que, tanmateix, l'han anat buidant de contingut. Més a prop nostre, la sensibilitat revolucionària dels anys 60-70 -la crítica del masclisme, la del treball alienat, la preocupació ecològica, la crítica al productivisme i al consumisme, l'anti-militarisme, l'anti-burocratisme, etc.- s'ha esdevingut avui una mentalitat social àmpliament difosa, per més que al guanyar en extensió hagi perdut en trempera. En fi, encara més a prop, en el temps i en l'espai:

> de les
seus revoluc.
parcial)

al marge ~~de~~ que ara hi hagi el PSOE al govern de Madrid i CDC al de Barcelona, ¿a quin projecte respon el "model" polític, social i cultural avui dominant a Catalunya i a Espanya? El de l'esquerra majoritària als anys 60 i primers 70, i més concretament al del PCE-PSUC. El triomf de l'esquerra marca sempre l'inici de la seva crisi ~~xxxxxxxixxxxxxxxx~~ i en especial l'accés de l'esquerra organitzada al govern comporta sempre una forta crisi de l'esquerra social. Perquè la distància entre els ideals i les realitzacions pot ser més o menys gran, però sempre hi és. En la política, com en l'amor, els moments més apassionants són sempre els d'abans, els de la seducció, els de l'espera, els del joc i la lluita,...

c) En tercer, que a Catalunya i a Espanya l'esquerra organitzada se senti en crisi, és senyal ~~de~~ que està viva. No és concebible una esquerra ~~xxxxxxxxxxxxxxxx~~ satisfeta, reconciliada amb el present, i menys amb el govern. La crisi no es resol millorant la gestió -per més important que sigui millorar-la- sinó obrint noves perspectives. Perquè la força de l'esquerra és la de les seves aspiracions i ideals, la seva perspectiva de futur. L'esquerra és sempre un cercó del conformisme, de la resignació, de l'acceptació del realment existent. L'esquerra és mirar sempre una mica més enllà, ~~per una nova i encara fins i tot~~, sabent que cada conquesta serà el germe d'una nova insatisfacció.

Però, bé, no se m'ha demanat que parli de l'esquerra en general i en abstracte, sinó de l'esquerra i la qüestió nacional, ara i aquí. M'ha semblat necessari, tanmateix, explicitar la noció d'esquerra des de la que parlo. Altrament, les malinterpretacions del que diré sobre el tema proposat podrien ser excessives.

II

La qüestió nacional es una qüestió tremendament incòmoda per a l'esquerra, fins al punt d'haver estat motiu permanent de divisió a l'interior de les esquerres realment existents (des de la històrica pelèmica Rosa Luxemburg/Lenin-Stalin fins a la més modesteta PSOE-PSC, passant per PSUC-Camorera/PCE, PCF/Argèlia, etc.).

Es incòmoda i ha estat i és motiu de divisió perquè, des d'un punt de vista teòric i de principis, la "qüestió nacional" és una ensarranada total per a l'esquerra, però al mateix temps, en el terreny de la lluita política, ignorar, menysprear e oposar-se al fet nacional sol ser molt poc rendible a curt termini.

La crítica, el desmuntatge teòric del nacionalisme i de la mateixa idea de nació, es ^{relatiuament} ~~ben~~ fàcil, ha estat fet moltes vegades i es pot tornar a fer en qualsevol moment. Tanmateix, aquesta crítica teòrica no ha fet minvar per res l'importància pràctica, política sobretot, del nacionalisme. Per què? Perquè el nacionalisme, i la idea de nació, aborda i a la seva manera resol una necessitat aparentment permanent de la condició humana: la de definir la pertinença a una comunitat, amb els membres de la qual hi tenim uns especials drets i deures de solidaritat i fidelitat.

És aquesta funció "antropològica", similar a l'exercida per la religió, el que li dona al nacionalisme la seva força potencial, el seu arrelament profund en la consciència i en la inconsciència col·lectives. Per ~~el~~ ^{què} aquest potencial es realitzi des de fa uns dos cents anys i perquè segueixi tenint avui una importància de primer ordre -una importància paradoxal, ^{ja que} ~~però~~ assistim a una mundialització de tots els espais i processos socials: econòmics, polítics, culturals, militars, ...- cal tenir en compte diversos factors.

El "fet nacional" -i, per extensió, també la "qüestió nacional"- és un invent modern, com l'esquerra, i és un invent molt complicat. En el fet nacional hi convergeixen i s'hi condensen les premisses i les conseqüències ideològiques de la Il·lustració i de l'anti-Il·lustració, del racionalisme modern i del modern irracionalisme, de les velles i de les noves mitologies, del "progrés" i de la "reacció". El secret de la complexitat i irreductibilitat del fet nacional és aquest. Uns mateixos termes, idees i moviments -nació, pàtria, nacionalisme, interès nacional, ...- han servit i serveixen per donar cobertura ideològica als ideals i interessos més diversos, sovint oposats, de dretes i d'esquerres.

Hi ha fets nacionals construïts al voltant d'idees i valors tals com llibertat, progrés, futur, sobirania popular, cosmopolitisme, drets de l'home, ... Altres, en canvi, pretenen ser l'encarnació de la seguretat, l'autoritat, l'esperit nacional, la fidelitat als orígens, una tradició mil·lenària, ...

En qualsevol cas, però, el fet nacional és sempre un fet de dues cares.

Per un costat, és un fet de consciència i de sensibilitat col·lectiva: la nació és aquella nació o aquella idea que articula els sentiments de pertinença d'un individu a una comunitat de "con-nacionals", una comunitat de la qual pot exigir uns especials drets i amb la qual hi té uns especials deures de fidelitat, i uns con-nacionals dels quals té drets ^{a rebre'n} i als que deu una especial solidaritat. Dit d'altra manera, la nació és, en l'època moderna, aquella nació en ~~la~~ que descansa ~~en~~ i/o que organitza una consciència i una sensibilitat d'identitat col·lectiva. Vista des d'aquest angle, la nació només existeix en el cap i en els sentiments del con-nacionals.

D'altre costat, el fet nacional és sempre un fet polític: en tota societat moderna, la nació és el referent mític al voltant

del qual basteix la seva legitimació el poder polític, el poder polític realment existent en forma d'Estat • el poder polític desitjat per un grup que lluita per la construcció d'un Estat • d'una forma d'auto-govern pròpia.

Com a fet de consciència i de sensibilitat, ~~laxixx~~ el fet nacional ~~axxxxx~~ és inseparable de la mentalitat moderna, de la laïcització del pensament sobre la societat i de la simultània mitificació i sacralització dels nous ideals polítics, de la ruptura de les velles comunitats i fidelitats i de la necessitat de nous signes d'identitat. La nació és la nova comunitat ideal de fe i de sang que desplaça i/o s'imposa sobre les velles comunitats familiars i religioses.

Com a fet polític, el fet nacional és • bé el subproducte ideològic ~~axxxxx~~ del procés de ~~axxxxx~~ constitució dels Estats moderns -Anglaterra, França, Estats Units,...- • bé és el resultat de la lluita d'uns grups contra el poder realment existent, al que no reconeixen legitimitat, i en favor d'un poder polític "nacional" propi, ja sigui per unificar "nacions" políticament disperses -Alemanya, Itàlia,...- • per separar-se d'un poder "nacional" aliè -Irlanda, Txecoslovàquia, Catalunya,...

En qualsevol cas, les nacions no pre-existeixen als Estats moderns i a la mentalitat moderna: es constitueixen alhora, des del seu interior • en les seves fronteres, a favor seu • en lluita contra ells, però ^{són} sempre inseparables.

En el terreny de la consciència i de la sensibilitat, hi ha qüestió nacional quan en un mateix territori dues • més idees de nació es disputen el dret a organitzar la ~~axxxxx~~ identitat col·lectiva.

En el terreny polític, hi ha qüestió nacional quan des • més nacionalismes -expressió militant d'una idea de nació-

es disputen la legitimitat i l'organització efectiva del poder polític en un mateix territori.

Val dir tot això que la qüestió nacional és una mena d'espai neutre que pot ser omplert amb diferents continguts polítics, socials i morals? Bé, en certa manera sí i de fet hi ha hagut nacionalismes que han expressat els més diversos significats i interessos: hi ha hagut i hi ha nacionalismes reaccionaris, revolucionaris, burgesos, populars, laics, clericals, defensius, agressors, etc. I molt sovint són una mica de cada ~~una~~ cosa.

Tanmateix, aquesta aparent neutralitat de la qüestió nacional no és tal. És a dir, per més que com^a expressió de sentiments de comunitat laica, d'aspiracions de llibertat i democràcia, la nació i el nacionalisme han jugat en alguns llocs i en alguns moments un paper progressiu, en general, com a catalitzadors d'una nova fe cega, com a legitimadors d'una raó política aliena als individus, com expressió d'una realitat essencial només coneguda pels bons patriotes, han jugat i juguen un paper nefast, antidemocràtic, alienant, sovint sanguinari i opressor.

Perquè tota nació i tot nacionalisme defineixen una identitat i, per tant, una diferència col·lectiva; imposen unes lleialtats i delimiten unes solidaritats i, per tant, legitimen deslleialtats i insolidaritats. La identitat, la lleialtat, la solidaritat, queden establertes respecte de les gents i les institucions que formen part • representen la nació a ~~la~~ que un pertany; la indiferència, la deslleialtat, la insolidaritat, respecte del que queda fora d'aquest espai. La nació i el nacionalisme creen -o millor dit, justifiquen la creació de fet per part dels Estats, • dels projectes d'Estat- dues classes d'éssers humans: els connacionals i els estrangers, nosaltres i els altres. I, finalment, tota nació i tot nacionalisme acaben subjugant els homes als seus propis productes, acaben donant més importància a la nació que als ciutadans, acaben mostrant-se més atents a la preservació-idealització del passat que a la construcció del futur,...

En aquest sentit, el nacionalisme es l'epí de la política moderna. El nacionalisme és la paciè màgica amb ~~la~~ que els interessos privats • corporatius, les manipulacions i agressions a la democràcia, ~~l'estatament~~ ~~l'estatament~~ dels drets individuals, la raó d'Estat, el sacrifici i fins i tot la mort dels ciutadans, són legitimats en nom de l'interès nacional, del bé de la pàtria, per més que moltes vegades aquest interès i aquest bé s'hagin de dur a terme en contra del propi poble interessat. El nacionalisme pot ser una droga suau • dura, però sempre és un juguet perillós i mistificador. Pot estar al servei de les aspiracions més nobles • de les més mesquines, però a la llarga sempre acaba denant un valor absolut al que no és més que una creació històrica dels ~~sentiments~~ pensaments i dels sentiments de comunitat, pertinença i solidaritat d'alguns grups. I, per tant, prepara el terreny per ~~que~~ que hipotètics representats i portaveus d'aquests grups imposin en el seu nom una voluntat i uns interessos particulars com ~~la~~ voluntat i interessos generals, nacionals.

Permeteu-me que, per a fer-me més entenedor, faci una analogia entre nacionalisme i religió.

Podem estar perfectament d'acord ~~que~~ que els sentiments religiosos expressen i sovint satisfan la necessitat que sempre té l'home d'explicar-se què fa en aquest món, el seu origen i el seu destí, i de sentir-se membre d'una comunitat que li dona un lloc, i unes maneres de veure, de fer, de viure.

Podem estar perfectament d'acord que hi ha hagut i hi ha religions que omplen aquests sentiments amb diferents continguts polítics i morals, que n'hi ha hagut i n'hi ha de més dogmàtiques i de més tolerants, més polítiques • més espirituals, belicoses • pacífiques, preocupades més pels rics • més pels pobres,...

Tanmateix, la diversitat històrica de religions, i la freqüent excel·lència de les motivacions i aspiracions que vehiculen no són obstacle per ~~que~~ que, des d'un punt de vista d'esquerra -• al menys,

